

MATURA ...

KOT ČAROBNA PALICA

30 let ponovne uvedbe mature v Sloveniji

MATURA

KOT ČAROBNA PALICA

30 let ponovne uvedbe mature v Sloveniji

THE MATURA AS A MAGIC WAND

30 Years of the Reintroduction of
the Matura exam in Slovenia

Razstava

MATURA KOT

ČAROBNA PALICA

175 let mature na slovenskih tleh
30 let ponovne uvedbe mature v Sloveniji

Biti **maturant** je nekaj posebnega. Gre za prelomno obdobje v šolskem in osebnem življenju, ko se mladostnik znajde v vrtincu najrazličnejšega dogajanja. Na eni strani si intenzivno nabira in utrjuje znanje, na drugi strani pa je ob »izpitu vseh izpitov« tudi srečevanje s samim seboj – s strahom, tremo in dvomom o svojih zmogljivostih. A ko preizkus uspešno prestane, ga to navda z občutkom neizmerne radosti in ponosa. Verjetno je to eden redkih drobnih trenutkov v življenju, ko človek trdno verjame, da zares nekaj zna, in čuti notranjo moč za naslednje velike korake v neznano. Takšno je bilo doživetje mature pri marsikaterem maturantu pred 175 leti in podobno doživljajo maturanti in maturantke tudi v šoli današnjega dne. Matura je tako več kot le preizkus znanja – je odsev časa, šolske politike, družbenih sprememb in nešteti osebni zgodbi.

Leta 1850 je bila izpeljana prva matura na slovenskih tleh, v naslednjih desetletjih so sledile različne reforme, vse do sredine 80. let prejšnjega stoletja, ko je bila matura v času t. i. usmerjenega izobraževanja odpravljena. V mladi samostojni državi Sloveniji je bila matura, skladno s spremembami sodobnega šolstva, spet uvedena. V šolskem letu 1994/1995 je prva generacija maturantk in maturantov opravljala prvo centralno vodeno maturo. Zunanje ali eksterno preverjanje znanja, strokovne razprave, ustanovitev Državnega izpitnega centra – vse to je zarisovalo podobo izpita, ki naj bi bil pravičen, enoten in odprt v svet.

Razstava Matura kot čarobna palica obeležuje 175-letnico mature na slovenskih tleh in 30. obletnico vnovične uvedbe prenovljene mature v Sloveniji. Razstavo je pripravil Slovenski šolski muzej v sodelovanju z Državnim izpitnim centrom. Slovesno odprtje razstave je bilo 15. aprila 2025 v prostorih kongresnega centra Brdo pri Kranju, kot uvod v praznovanje 30-letnice ob jubileju ponovne uvedbe in začetka centralno vodene mature v Republiki Sloveniji, nato je razstava gostovala v različnih šolah v Sloveniji.

Vsebina občasne potujoče razstave je predstavljena ob inovativni prostorski zasnovi in privlačni oblikovni podobi. Prikazana je razvojna pot tako splošne kot poklicne mature, ta ubira samostojno pot od leta 2002. Pri tem pa razstava in razstavni katalog nista le pregled zgodovine, temveč tudi poklon vsem, ki so se s tem izpitom srečali kot dijaki, učitelji, avtorji nalog, snovalci sistema. Tako se razpleta 175-letna nit razvoja, od začetkov in prek reform do ponovne uvedbe mature leta 1995, vključujoč tudi spoprijemanje z novimi izzivi, kot so bili izzivi med pandemijo. Razstava pripoveduje o maturi kot o živem projektu: spreminjajočem se, odzivnem, a hkrati trdno zasidranem v našem izobraževalnem prostoru.

V zadnjih treh desetletjih se je matura, tako splošna kot poklicna, dotaknila skoraj pol milijona mladih, vsakokrat malo drugače – kot čarobna palica, ki za hip razpre pogled na nove, različne, navdihujoče poti v prihodnosti.

mag. Marjetka Balkovec Debevec,
vodja razstavnega projekta

Exhibition

THE MATURA

AS A MAGIC WAND

175 years of the Matura exam on Slovenian soil
30 Years of the Reintroduction of
the Matura exam in Slovenia

Being a **Matura candidate** is special. It is a turning point in a young person's school and personal life, as they find themselves caught up in a whirlwind of events. On the one hand, it is an intensive process of accumulating and consolidating knowledge, while on the other hand, the 'exam of all exams' also involves confronting one's fears, trepidation, and doubts about one's abilities. However, passing the test gives candidates a sense of immense joy and pride. It is probably one of the few fleeting moments in life when a person firmly believes that they really know something and feel the inner strength to take the next big steps into the unknown. Many graduates experienced the Matura in this way 175 years ago, and many high school graduates experience something similar in today's schools. The Matura exam is more than just a test of knowledge; it is a reflection of the times, of school policies, of social change and of countless personal stories.

The first Matura exam was held on Slovenian soil in 1850, followed by various reforms in the following decades, until the mid-1980s, when the exam was abolished in the era of so-called 'career-oriented education'. In the newly independent state of Slovenia, the Matura exam was reintroduced in line with changes in modern education. In the 1994/1995 school year,

the first generation of school leavers took the first centrally managed Matura exam. External examinations, expert debates and the establishment of the National Examinations Centre have all contributed to shaping the image of an examination that should be fair, uniform and open to the world.

Matura as a Magic Wand marks the 175th anniversary of the Matura on Slovenian soil, as well as the 30th anniversary of the reintroduction of the revised Matura in Slovenia. The exhibition was organised by the Slovenian School Museum in collaboration with the National Examinations Centre. It was inaugurated on 15 April 2025 at the Brdo pri Kranju Congress Centre as a prelude to the 30th anniversary celebrations of the reintroduction and launch of the centrally managed Matura exam in the Republic of Slovenia, and then toured various schools in Slovenia.

The temporary travelling exhibition is presented with attractive design, within an innovative spatial concept. It illustrates the evolution of the General Matura and the Vocational Matura, the latter having followed its own path since 2002.

The exhibition and the catalogue provide an overview of the history, while also paying tribute to all those who have encountered the exam as students, teachers, authors of examination exercises and designers of the system. Thus, a 175-year thread of development unfolds, from the beginnings and through reforms to the reintroduction of the matura exam in 1995 and the new challenges, such as those faced during the pandemic. The exhibition portrays the Matura as a living project: evolving and responsive yet firmly rooted in our educational landscape.

Over the last three decades, the Matura, both general and vocational, has touched the lives of almost half a million young people, each in their own unique way- like a magic wand that offers a fleeting glimpse of the many paths that lie ahead.

Mag. Marjetka Balkovec Debevec,
Exhibition Project Manager

Zavod Republike

POKL

MA

Čas reše

ino pero ali kenoču svinčnik
možnost izbirnega ra
izpitno polo se

NAVODILA KANDIDATU
Pazljivo preberite ta navodila.
Nadzorni učitelj tega ne dovo

- Prilepite oziroma vpišite
obrazec
- Izpitna pola ima dva
izpitni poli.
- V prvem delu
drugem delu
salivnim

log

ami

~ MATURA
JE ZRELOSTNA PREIZKUŠNJA,
KI JE NA SLOVENSKA TLA
PRVIČ VSTOPILA PRED 175 LETI.

~ ČAROBNOST
PRINAŠA OBČUTEK OSUPLJIVE LEPOTE
IN SKRIVNOSTNOSTI.

~ PALICA
JE SIMBOL AVTORITARNOSTI ŠOLSTVA
NEKDANJIH DNI.

*Matura, čarobnost in palica
~ kaj povezuje te pojme?*

Uspešno opravljena matura je za dijaka kot čarobna palica, ki odpira vrata v svet novih priložnosti in brezmejnih poti.

Razstava osvetljuje 175 mature na slovenskih tleh in 30 let vnovične uvedbe mature v Sloveniji – od njenih začetkov, izzivov in dilem do razvoja in uspehov, ki so oblikovali njen pomen in vlogo v izobraževalnem sistemu. Avtorici razstave sta mag. Marjetka Balkovec Debevec in Mateja Ribarič, kustosinji Slovenskega šolskega muzeja.

Kot odpiranje knjige, kot odstiranje zavese – tudi znanje zahteva gesto. Razstava o maturi je prehajanje od vprašanj k odgovorom, iz neznanja v razumevanje, razumevanje pa je osnova za vključevanje v družbo. Skelet razstave sestavljajo lahke, vendar trdne aluminijaste klopi, ki nosijo zavese iz potiskane tkanine in s svojo svetlečo srebrno podobo namigujejo na svet, ki je iz analogne prešel v digitalno dobo. Vsebina se razkrije šele, ko zaveso odgrnemo. Zavesa je simbol: pregrada in povabilo, vprašanje in odgovor. Njene reflektivne, a zmečkane površine govorijo o naporu učenja – ponovitvah, dvomih, neprespanih nočeh. Razstava ječasna, je trenutek, ki mine, ko odide drugam, spomin nanjo pa ostaja. Prostorska zasnova in oblikovanje razstave je delo arhitektov Jureta Hrovata, Ane Kreč, Julie Koželj, svet vmes, d. o. o.

Podpis razstave – logotip temelji na ozki, krepki linearni tipografiji, ki izraža odločnost, preciznost in akademsko avtoriteto. Njegove močne vertikale simbolizirajo premagovanje ovir na poti in poglobljanje znanja. Krog kot simbol popolnosti označuje sklenjen učni cikel in desetletja mature. V znaku predstavljena zaporedna rast treh krogov – treh desetletij poudarja širjenje znanja in napredek maturitetnega sistema, niz treh krogov pa kot pike na koncu besedila nakazuje nadaljevanje poti po maturi. Grafična oprema razstave je delo oblikovalke in ilustratorke Irene Gubanc.

MATURA

30 let

ponovno uvedbe
mature v Sloveniji

~ KOT ČAROBNA PALICA

~ PROSTORSKA ZASNOVA IN OBLIKOVANJE

~ ZRELOSTNA SKUŠNJA - ZRELOSTNI IZPIT - VIŠJI TEČAJNI IZPIT - ZAKLJUČNI IZPIT - MATURA

~ IZ MARČNE REVOLUCIJE SE JE MOJLA ... MATURAM

~ VSI DIJAKI IZ GIMNAZIJA, REALK IN UCITELJISC NA UNIVERZITAH

~ ALI SO SLOVENSKI JEZIK NA MATURI UPORABLJALI ZE OD ZACETKA?

~ DEKLETOM VSE DO LETA 1896 NI BIL DOVOLJENO OPRAVLJATI MATURE

~ KO SLIŠIS RIC, VEŠ, DA GRE ZA MATURO

~ TEMELI JE V ZAKONU, PRAVILNIH IN MATURITETNIH KOMISIJAH

~ KAJ PA, CE MATURA NI ČAROBNA PALICA?

~ VABILO K MATURI

~ MOJE IME SE SHRIVA V ČRNI KODI

~ KAJ IMATE SKUPNEGA NEKOLIKO TUD IN SLOVENSKA MATURANT

~ OD UPOBA OD NOVE MATURE

~ ZENAJ Z MATURO MUČITI DIJAKE?

175 LET MATURE:

**PRVO SPRIČEVALO
ZRELOSTI**

Matura je zagotovo ena najpomembnejših življenjskih izkušenj vsakega srednješolca. Pomeni simbolni prehod v **ZRELO OBDOBJE**. Označuje **ZAKLJUČEK SREDNJEŠOLSKEGA IZOBRAŽEVANJA** in **VSTOPNICO ZA ŠTUDIJO**. Namen zrelostnega izpita ni v dokazovanju podrobnega znanja iz posameznih predmetov v obsegu obdelane snovi, temveč »**IZPRIČATI DUŠEVNO ZRELOST IN SPLOŠNO IZOBRAZBO S PRIMERNIM DUŠEVNIM OBZORJEM**«.

Znanje pa ni le znanje v šolskih učbenikih, ampak so tudi **VSE IZKUŠNJE**, ki jih dijaki dobijo **V ČASU ŠOLANJA**, da lahko ob koncu mature zapojejo iz vsega srca maturantsko himno **GAUDEAMUS IGITUR** – veselimo torej se! Med vesele trenutke mature spadajo **MATURANTSKE ŠEGE IN NAVADE**, ki se iz obdobja v obdobje spreminjajo, postajajo številnejše in vsebinsko bogatejše.

»**NAPOSLED STVAR NI BILA TAKO HUDA, KAKOR SMO SI DOMIŠLJALI.** Maturato smo vsi prestali, ki bi tudi sicer dobili ugodno semestralno izpričevalo, padli pa le tisti, ki so se že med letom borili z dvojkami. Jaz sem dobil izpričevalo z odliko. Ko sem ga v rokah imel, sem čutil tako zadovoljnost, kakor vojskovedja po dobljeni bitki.«
(*Josip Vošnjak, Spomini, Ljubljana, 1905, str. 33–34.*)

Maturanti novomeške gimnazije,
okoli 1880, SŠM, fototeka.
Maturanti kranjske gimnazije,
1907, SŠM, fototeka.

Matura, **175 LET** razpeta med šolsko tradicijo in novimi zahtevami časa, je šla skozi razgibana obdobja in je doživljala vzpone in padce. **MARČNA REVOLUCIJA LETA 1848** je prinesla spremembe na srednješolski stopnji: **ŠOLSKA REFORMA 1849** je z *Entwurf zur Organisation der Gymnasien und Realschulen in Österreich* (Osnutkom organizacije gimnazij in realk v Avstriji) prinesla deželam tedanje habsburške monarhije 8-razredno gimnazijo in z njo neločljivo povezan **ZRELOSTNI IZPIT – MATURO**.

Konec šolskega leta 1849/1850 so na gimnazijah v Ljubljani, Celovcu in Gorici dijaki opravljali **PRVO MATURO NA SLOVENSКИH TLEH**. V Ljubljani je leta **1850** po septembrskem ustnem roku **PRVO SPRIČEVALO ZRELOSTI** dobilo **36 DIJAKOV**, med njimi jih je sedem izdelalo z odliko, tudi pisatelj Janez Trdina. Sledile so prve mature na gimnazijah v Mariboru (1850/51), Celju in Trstu (1851/52), Novem mestu (1854/55) in Kopru (1857/58).

PISNI DEL na maturi je obsegal sestavek v učnem jeziku (nemški jezik), prevod iz latinščine in grščine, prevod v latinščino in grščino, matematično nalogo ter spis v deželnem – slovenskem jeziku. **USTNO** so odgovarjali iz učnega jezika – nemščine, latinščine in grščine, zgodovine, geografije in fizike. Skratka, pri skoraj vseh predmetih! **TEME** so predlagali **PROFESORJI** posameznih predmetov, izbral jih je **DEŽELNI ŠOLSKI INŠPEKTOR**. **IZPRAŠEVALCI** so bili profesorji teh predmetov na gimnaziji.

Im Schuljahre 1850, am 16., 17., 18., 19. und 20. September 1850:

Božič Joh.,	Gogala Michael,	Langer Edm.,	Stritzl Joh.,
* Bradaška Franz,	Heidrich Carl,	Palese Albin,	* Terdina Joh.,
Brodnik Anton,	* Heinz Jos.,	Peterlin Prim.,	Thellian Alois,
* Calò Justus,	Hočevar Joh.,	Polajnar Sebast.,	Ušeničnik Anton,
Chertek Emil,	Jelenc Joh.,	Potočnik Leonh.,	Urh Peter,
* Costa Ethbin,	* Kogej Jos.,	Rant Martin,	Velikajne Anton,
Dralka Jos.,	Koller David,	Sadar Franz,	Vouk Valentin,
Garbais Franz,	Kreč Matth.,	* Sauer Eduard,	Wagner Carl,
Gross Anton,	Krenn Jos.,	Smolej Mathias,	Wiest Victor.

Summe: 36.

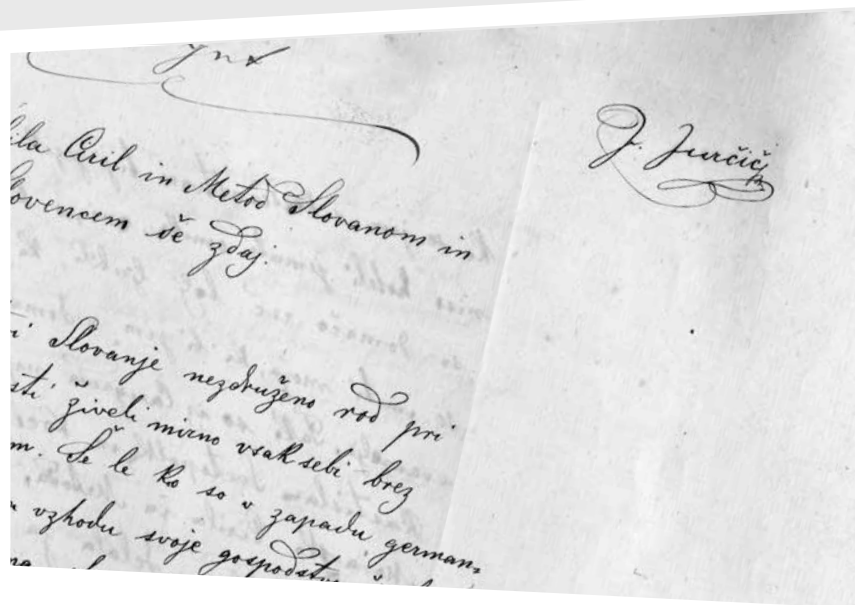
Maturanti mariborske klasične gimnazije,
1875, SŠM, fototeka.

Seznam prvih maturantov Klasične gimnazije Ljubljana, ki so uspešno opravili maturo 1850,
Jahresbericht des k. k. Staats – Obergymnasiums, SŠM, knjižnica.

S **ŠOLSKO REFORMO 1908** (Marchetova reforma) se je **OBSEG MATURE** precej **ZMANJŠAL** – prizadevanja za odpravo zrelostnega izpita so delno uspela, iz pisnega dela sta bila izvzeta prevod iz latinščine in grščine v materinščino (nemščina) in matematična naloga, iz ustnega dela pa fizika. Učenci so prevajali le odlomek iz latinščine in grščine v učni jezik ter pisali spis v nemščini, slovenski dijaki so ga pisali tudi v slovenskem jeziku.

Maturo so poleg klasičnih gimnazij, ki so poudarjale klasične jezike in humanistiko, lahko opravljali tudi na **REALKAH**. Realka je bila vrsta srednje šole, ki je poudarjala naravoslovne in tehnične predmete. Opravljena matura je dijakom omogočila **VPIS LE NA TEHNIČNE IN NARAVOSLOVNE FAKULTETE**.

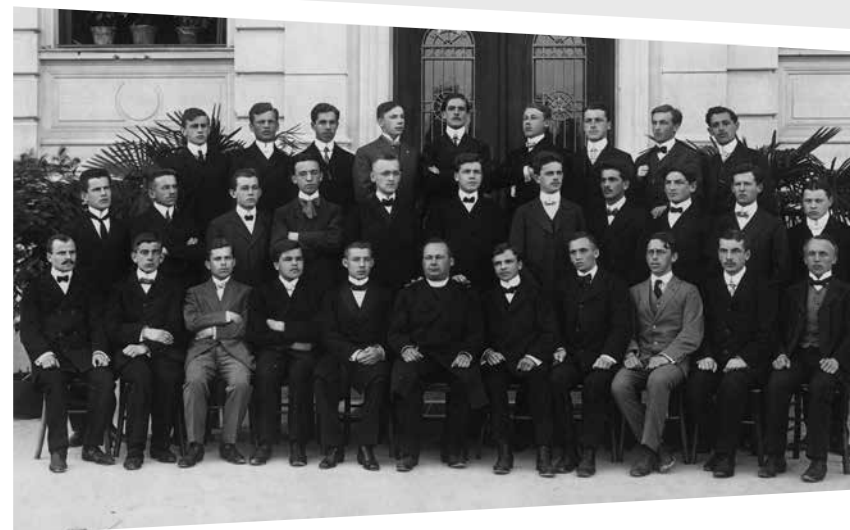
Tudi **NA UČITELJIŠČIH** so poznali maturo. Zrelostno spričevalo so dobili po opravljenih izpitih iz vseh učnih predmetov na štiriletnih učiteljiščih po zakonodaji iz leta 1869. Zahteven izpit je obsegal pisni, ustni in praktični del. S pridobljenim zrelostnim spričevalom pa maturanti učiteljišč niso mogli nadaljevati študija na fakulteti, ampak so se **ZAPOSILILI KOT UČITELJI NA ŠOLAH**.

V prvih letih uvedbe mature **SLOVENŠČINA NI BILA PRIZNANA KOT MATERINŠČINA** slovenskih maturantov, ampak je bila to nemščina ali italijanščina. Vendar pa je bila slovenščina že leta 1850 med izpitnimi predmeti tistih maturantov, ki so ta predmet obvezno obiskovali v 8. razredu, a **LE KOT DRUGI DEŽELNI JEZIK**.

S šolskim letom 1908/1909 so maturanti na gimnazijah na slovenskem ozemlju pisali maturitetno nalogo iz nemškega in slovenskega jezika, s tem je slovenščina pri maturi postala bolj ali manj enakopravna z nemščino. **SLOVENŠČINA JE POSTALA GLAVNI PREDMET NA Maturi LETA 1919** s prenovo učnih načrtov na večini gimnazij, ki so se preobrazile iz klasičnih v realne gimnazije, ter z novimi predpisi za maturo.

PRVA MATURA V SLOVENSKEM JEZIKU (in v nemškem jeziku) je potekala leta **1908** na idrijski realki (ustanovljeni 1901). Prva matura, ki je **V CELOTI POTEKALA V SLOVENSKEM JEZIKU**, je bila leta **1913** na knezoškofjski zasebni gimnaziji v Zavodu sv. Stanislava v Šentvidu nad Ljubljano (ustanovljena 1905).

Maturitetna naloga iz slovenščine, Josip Jurčič, 1875, NUK, rokopisni oddelek. Prvi maturanti škofjske gimnazije Zavoda sv. Stanislava, 1913, NSAL, fototeka.

Pod Avstro-Ogrsko **DEKLETA ZELO DOLGO NISO IMELA VSTOPA** v gimnazijo. Leta **1872 JIM JE BILO DOVOLJENO**, da se smejo vpisati v gimnazijo kot **PRIVATISTKE**, kar je pomenilo, da so se morale učiti doma ali v kakem zasebnem učnem zavodu, ob koncu semestra pa so na gimnaziji opravljale izpite.

Leta **1896** so dekleta lahko **OPRAVLJALA MATURITETNI IZPIT**, vendar jim pridobljeno spričevalo **NI OMOGOČALO VPISA NA FAKULTETO**. **PRVO MATURENTKO** na gimnaziji v naših krajih najdemo leta **1900** na koprski višji gimnaziji, to je bila Medea Norsa iz Trsta. Prva maturantka s slovenskim priimkom je bila Franciška Štebi-Urbančič, ki je leta 1908 maturirala na idrijski realki. **DO LETA 1920** je **MATURIRALO 84 DEKLET**.

So pa dekleta **PO LETU 1870** po končani osnovni šoli lahko nadaljevala šolanje na **ŽENSKEM UČITELJIŠČU**, ki so ga sklenile z maturo. Vendar pa z maturo **NISO MOGLE NADALJEVATI ŠTUDIJA NA UNIVERZI**, lahko so se zaposlile kot učiteljice na osnovnih in strokovnih šolah.

Maturantke ženskega učiteljišča v Ljubljani,
1892, SŠM, fototeka.

Pisni del mature, Ženska mestna realna gimnazija v Ljubljani,
1933, SŠM, fototeka.

Maturantski ples na Gimnaziji Celje,
1960, SŠM, fototeka.

Maturantska himna: Gaudeamus igitur, spominska listina,
1984, SŠM, dokumentacija.

GAUDEAMUS IGITUR

Maestoso

rejš, je duša;
stih mladosti,
i bo starosti
ila ruša.

Gau-de-a-mus i-gi-tur, iu-ve-nes dum su-m
Vi-vat-a-ca-de-mi-a, vi-vant pro-fes-so-r

Naj žive profesorji,
vsa akademija,
ud naj slednji njen živi,

iu-ven-tu-fem, post mo-le-stam se-nee-f
vi-vant membra quaeli-f

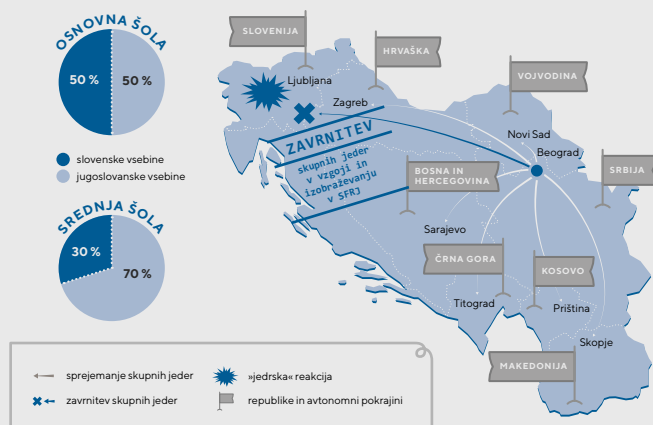
30 LET PONOVNE UVEDBE MATURE V SLOVENIJI:

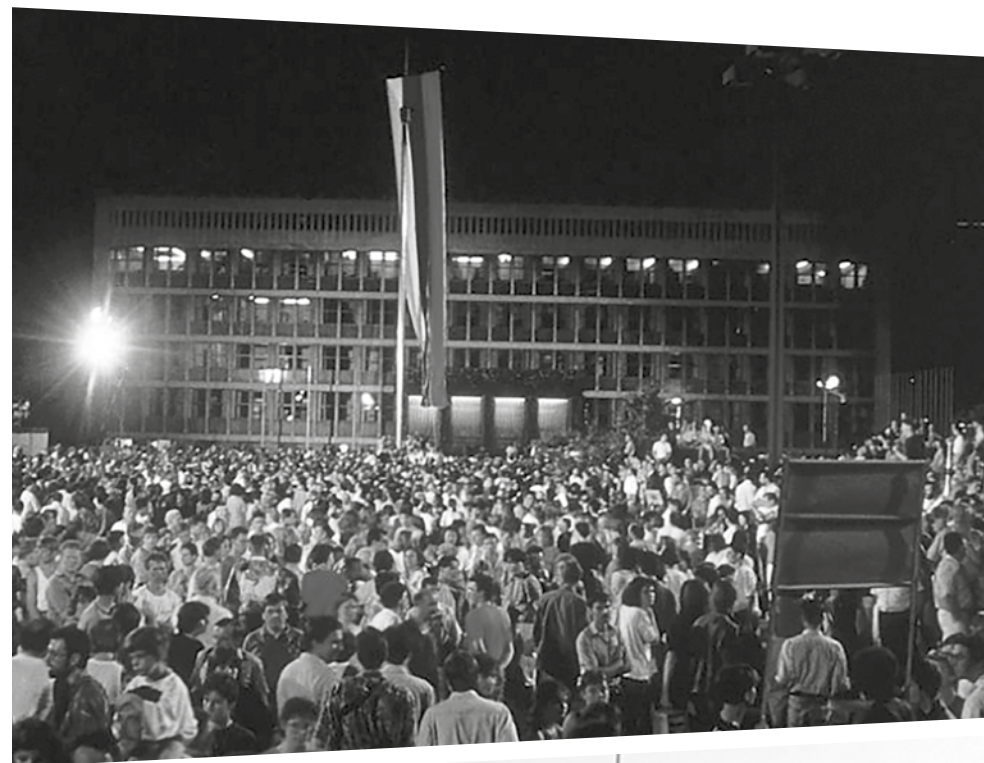
IZPIT ZA DIJAKE, ŠOLO IN DRŽAVO

Nastanek samostojne države Slovenije in ponovna uvedba mature v srednjem šolstvu se prepletata in časovno ujemata. Prizadevanja za **NOVO MATURO BI LAHKO UVRSTILI MED DEJAVNIKE NA POTI DO DRŽAVNE OSAMOSVOJITVE**.

V socialistični Jugoslaviji so prek sistema vzgoje in izobraževanja želeli utrditi jugoslovanstvo, zato je bil sredi 80. let 20. stoletja temu namenjen projekt uvedbe **SKUPNIH PROGRAMSKIH JEDER** z visokim deležem »jugoslovanskih« vsebin, predvidenih v slovenskih šolskih programih. Slovenski kulturniki in strokovna javnost pa so se temu **ODLOČNO UPRLI**. Ta upor velja za enega od pomembnih elementov **PRENOVE SLOVENSKEGA ŠOLSTVA**, hkrati pa izraža močno težnjo po **NARODNOSTNI NEODVISNOSTI**.

Ozračje v tistem času so prevevale tudi širše družbene spremembe. Letnica **1989** v mednarodni zgodovini pomeni **LETO PADCA BERLINSKEGA ZIDU**, v slovenskem srednjem šolstvu pa je bila tega leta sprejeta pomembna odločitev – **ZNOVA BOMO VPELJALI MATURO!** Do uveljavitve centralno vodene mature v Sloveniji so se potem zvrstile številne strokovne razprave in potekale so obsežne priprave.

Razglasitev samostojnosti in neodvisnosti Slovenije, Ljubljana 25. junij 1991, foto: Srdjan Živulović / BOBO, spletni vir: gov.si
Padec berlinskega zidu, 9. november 1988, spletni vir: zgodovina.si

POMLAD 1991 je bila za Slovenijo zgodovinska. Ko so v političnem vrhu tekle zadnje priprave pred **RAZGLASITVIJO NEODVISNOSTI SLOVENIJE**, so hkrati potekale tudi priprave na **PRVO IZVEDBO ZAKLJUČNIH IZPITOV** v usmerjenem izobraževanju.

Izbruhnila pa je **AFERA »ZAKLJUČNI IZPIT«**, dijaki so se uprli in se podali na ulice. »Nočemo več biti neme priče zgodovine,« so **DIJAKI NA PROTESTU V MAJU 1991** izražali svoje nasprotovanje na novo uvedenim zaključnim izpitom. Opozarjali so na nekatere nejasnosti glede izvedbe izpitov in na druge težave v srednjem šolstvu. Ob tem je bilo čutiti še **PSIHIČNI PRITISK**, saj je bilo na univerzi glede na število prijavljenih kandidatov razpisanih bistveno premalo vpisnih mest.

Ozadje upora pa naj bi imelo tudi globlje motive. V spomnih prvega ministra za šolstvo v samostojni Sloveniji, dr. Petra Venclja, je predstavnikom vladne strani, na čelu s predsednikom vlade Lojzeto Peterletom, po več sestankih **USPELO DOSEČI DOGOVOR** z Zvezo dijakov Slovenije, kar je vendarle **OMOGOČILO IZVEDBO ZAKLJUČNIH IZPITOV**.

Protesti dijakov pred parlamentom, Ljubljana, Le vkup, le vkup vsi dijaki – protesti dijakov, Ljubljana, 20. maj 1991, foto: Igor Modic, hrani MNSZS.

Ideja o tem, da bi spet uvedli maturo, se ni porodila (le) zato, da bi zagrenili življenje dijakov in dijakinj. Zgodba je bolj zapletena. **SPREMEMBE »STARE« MATURE** so se začele že s **ŠOLSKO REFORMO LETA 1958**, ko je bila ukinjena osemletna klasična gimnazija in uvedena štiriletna gimnazija ter zaključni izpit s petimi predmeti. Sledile so spremembe v načinu in obsegu zaključnega izpita in dosegle vrh z **ZAKONOM O USMERJENEM IZOBRAŽEVANJU LETA 1980**.

Korenine teh sprememb so bile ideološke in politične, z namenom **UKINITI GIMNAZIJE KOT »ELITNE ŠOLE«**, s tem pa odpraviti tudi maturo oz. zaključni izpit. **SISTEM USMERJENEGA IZOBRAŽEVANJA** je kot sporen reformni projekt zaznamoval srednje šolstvo med letoma 1981 in 1987. **NAMESTO GIMNAZIJ** so poleg različnih strokovno usmerjenih programov **VPELJALI USMERJENO IZOBRAŽEVANJE** pedagoške, naravoslovno-matematične, družboslovno-jezikoslovne, kulturološke usmeritve.

Leta 1985 so srednje šole končali prvi **»USMERJENCI« BREZ ZAKLJUČNEGA IZPITA**. Strokovnjaki pa so že v istem času ugotavljali **POMANJKLJIVOSTI SISTEMA** usmerjenega izobraževanja. Težave so se kazale predvsem na prehodu med srednjim in visokim šolstvom, kjer so praznino po odpravi zaključnih izpitov **NADOMEŠČALI S SPREJEMNIMI PREIZKUSI ZNANJA**. Potekale so intenzivne razprave o prenovi srednjega šolstva.

V **NOVIH DRUŽBENIH RAZMERAH** nove samostojne države je ob različnih vzvodih, primerjavah slovenskega srednjega šolstva s šolstvom v tujini, raziskavah in razpravah **NA ZAČETKU 90. LET** dozorela odločitev, da se ob tradiciji nekdanje mature in z dodanimi novimi spoznanji **UVEDETA ZAKLJUČNI IZPIT IN MATURA**.

Koledar poskusne mature v analogni dobi,
maj 1994, Ric.

Med maturitetnim izzivom, priprave na maturo na Gimnaziji Vič,
2. marec 2015, Fotodokumentacija Dela, foto: Leon Vidic.

KOLENDAR POSKUSNE MATURE

PISNI DEL:

- 21.5.94. - ~~SJK~~ ✓
- 22.5.94. - ~~PROSTO~~ ✓
- 23.5.94. - ~~MATEMATIKA~~ ✓
- 24.5.94. - ~~PROSTO~~ ✓
- 25.5.94. - ~~TUJ JEZIK SKUPNEGA DELA POSK. MATURE~~
- 26.5.94. - ~~PROSTO~~ ✓
- 27.5.94. - ~~BIOLOGIJA, SREDNI ELEMENTI~~ ✓
- 28.5.94. - ~~GEOSRAFIJA~~ ✓
- 30.5.94. - ~~FIZIKA, MEHANIKA, TEHNOLOGIJA~~ ✓
- 31.5.94. - ~~ZGODOVINA~~ ✓
- 1.6.94. - ~~TUJ JEZIK IZSIZNEGA DELA, LATINSKI JEZIK~~ ✓
- 2.6.94. - ~~KEMIJA~~ ✓
- 3.6.94. - ~~PSIHOLOGIJA, SOCILOGIJA, FILOZOFIJA, DIGITALNI SISTEMI, ALGORITMI~~ ✓

23.5. - 3.6. USTNI IZPITI

Poročilo delovne skupine Centra za razvoj univerze z naslovom »ZAKLJUČNI IZPIT IN MATURA«, objavljeno v *Naših razgledih* 21. 4. 1989, pomeni **ZAČETEK RAZVOJA MATURE V NOVO SMER**. Vsebovalo je predlog za matura in zaključni izpit kot dve različici za sklep štiriletne srednje šole ter vrsto podrobnih predlogov in rešitev. Poročilo so avtorji končali s svarilom, da **MATURA NI ČAROBNA PALICA ZA REŠEVANJE VSEH ŠOLSКИH TEŽAV**, lahko pa nekoliko pripomore k izboljšanju šolstva.

Razvoj je pripeljal do poskusne mature v letu 1994 in leta 1995 do **PRVE MATURE** z zunanjim preverjanjem znanja. To **ZUNANJE ALI EKSTERNO PREVERJANJE ZNANJA** (zato sprva imenovana tudi eksterna matura) je bilo **GLAVNA NOVOST** nove mature, kot eden od načinov zagotavljanja kakovosti in **TRANSPARENTNEGA IZOBRAŽEVANJA**, primerljivega s celotnim evropskim prostorom. Matura je tako postala **DRŽAVNI IZPIT**, ki se izvaja ob **ENAKIH POGOJIH** za vse kandidate.

Srednje šolstvo z matura je bilo ves čas vpeto v različne razmisleke in nove izzive, ki so povezani s širšimi spremembami vzgoje in izobraževanja. Pri tem je bila na eni strani **PRELOMNA PRENOVA OSNOVNE ŠOLE**, za katero je bilo sprejeto, da je od šolskega leta 2002/03 naprej **OBVEZNA DEVETLETKA**. Na drugi strani pa so slovenske **UNIVERZE** stopile na pot, prenovljeno po načelih **BOLONJSKE DEKLARACIJE**, in v študijskem letu 2009/10 so študij končali prvi bolonjski diplomanti.

Ob teh in drugih vplivih, v katere je (bila) vpeta matura, je prvi predsednik republiške maturitetne komisije, dr. Jožko Budin, posebej podaril, da je bila **NOVA MATURA UVEDENA KOT RAZVOJNI PROJEKT**, ki naj se prilagaja in dograjuje skladno z novimi potrebami.

Prva matura v medijih, Delo, 15. junij 1995, hrani Slovenski šolski muzej.
Priprave na matura iz kemije, 28. maj 2022, fotografijo hrani Gimnazija Škofja Loka.

ZAČETKI vpeljave nove mature so se znašili **V PRIMEŽU KRITIK**, zato so se snovalci mature trudili, da bi osnovna načela mature javnosti predstavili na poljuden način, s prijazno in simpatično podobo. Lep primer teh prizadevanj je **KNJIŽICA »VABILO K MATURI«**, ki jo je leta 1993 izdal Republiški izpitni center.

V njej je takratni **ŠOLSKI MINISTER** dr. Slavko Gaber **NA SPROŠČEN NAČIN** predstavil najpomembnejše novosti **NOVE »PRAVE« MATURE**. Zakaj »prave«? Naziv maturant je po zgledu najstarejše mature na naših tleh ostajal tudi med generacijami dijakov, ki niso več opravljali klasične mature, pač pa so v sedemdesetih in osemdesetih letih 20. stoletja končali gimnazije in druge srednje šole z zaključnim izpitom in potem celo brez njega. Ponekod so ohranjali tudi stare maturantske šege in navade.

V pripravah na novo, »pravo« maturo, je bila velika skrb namenjena **IZDAJI PRVIH MATURITETNIH KATALOGOV** kot temeljnih kažipotov potrebnega znanja ter **PRVIH POSKUSNIH TESTOV**, z namenom, da se maturanti vsebinsko in psihično pripravijo na »zaresne« naloge. Avtor knjižice Zdenko Lapajne je **DOMISELNO PREDSTAVIL GLAVNE ZAKONITOSTI MATURE**. O zunanjem preverjanju znanja je med drugim zapisal, da si z njim »prizadevamo, da bi trojka na maturi iz zgodovine na jeseniški šoli pomenila **PRIBLIŽNO ENAKO ZNANJE** kot trojka na šoli v Črnomlju«.

Piko na i pa so tej publikaciji in drugim predstavitev mature dodale povedne in **SIMPATIČNE KARIKATURE**, poimenovane tudi **»RICKOTI«**, ilustratorja Tomaža Lavriča.

Ricko s svinčnikom,
Zdenko Lapajne, Vabilo k maturi, Ljubljana: Ric, 1993,
ilustracija: Tomaž Lavrič.
Ricko na vrhu knjižnega stolpa,
ilustracija: Tomaž Lavrič, Ric.

Zamislimo si tako: **PRVI MATORANT** (pazi, ne maturantka, saj dekleta takrat mature še niso smela opravljati) bi se pomotoma namesto na svoji maturi leta **1850** lahko znašel na maturi leta **1995**, torej 145 let kasneje. Pustimo ob strani obseg in vsebino maturitetnih predmetov, pomislimo zgolj na način izpeljave mature.

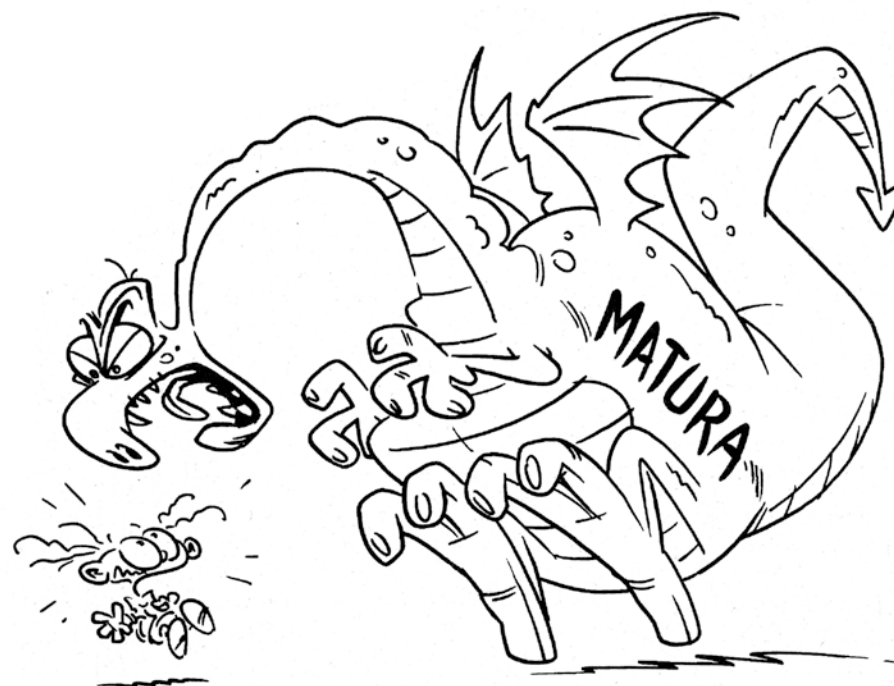
KAJ BI MATORANTA NAJBOLJ PRESENETILO? Morda bi se najprej začudil, da je **VSEBINA VPRAŠANJ ZAPAKIRANA V POSEBNI VREČKI**. A hitro bi se počutil bolj domače, ko bi na maturitetni poli (ta je še vedno na papirju) uzrl njemu dobro znano v latinščini zapisano misel filozofa Francisa Bacona iz 16. stoletja: »**SCIENTIA EST POTENTIA**« (Znanje je moč).

Tudi prvo navodilo »Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam **NADZORNI UČITELJ** tega ne dovoli« bi mu bilo še domače. Potem pa bi verjetno najprej želel napisati svoje ime. Ups! Ne bo šlo. Pred začetkom pisanja je treba nalepiti **ČRTO KODO ALI ŠIFRO** – točno tisto, ki je namenjena konkretnemu dijaku in zagotavlja **VAROVANJE OSEBNE IDENTITETE**. »Aha, to je ena od **POMEMBNIH NOVOSTI** nove mature,« bi nemara pomislil.

In druga? Izpitne pole maturanta ne bo ocenil njegov profesor, ampak jo bodo nekje stran od njegove šole ocenili posebej izbrani **EKSTERNI ALI ZUNANJI OCENJEVALCI**. Enak način ocenjevanja po enotnih kriterijih naj bi zagotovil **KVALITETNO IN PREGLEDNO SLIKO ZNANJA** učenca, ne glede na šolo in na profesorja, ki ga je učil. To pa je pomembna razlika od ocenjevanja na maturi leta 1850.

020651

Črna koda - varovanje osebne identitete, novost nove mature, Ric.
Matura kot strašen zmaj,
Zdenko Lapajne, Vabilo k maturi,
Ljubljana: Ric, 1993, ilustracija: Tomaž Lavrič.

Ko govorimo o **RICu**, vemo, da gre za maturo, v resnici pa gre še za veliko več. **DRŽAVNI IZPITNI CENTER** nosi razpoznavno kratico Ric, ki je ohranjena od prvotnega poimenovanja – Republiški izpitni center. Zasnovan je bil kot del Zavoda Republike Slovenije za šolstvo in šport, leta **1993** ga je **KOT SAMOSTOJNI ZAVOD** ustanovila vlada RS.

Po opravljenih **ZAHTEVNIH PRVIH NALOGAH** in uspešno **IZVEDENI PRVI MATURI** leta 1995 je nadaljeval, poglobljaj in **ŠIRIL PODROČJA SVOJEGA DELOVANJA** pri razvoju splošne mature, od leta 2002 naprej tudi pri poklicni maturi ter pri osnovnošolskem nacionalnem preverjanju znanja in na drugih širših področjih delovanja. Razvoj Rica je šel od skromne sadike do razvejanega drevesa, postal je **NACIONALNI RAZVOJNI IN RAZISKOVALNI CENTER ZA ZUNANJE PREVERJANJE ZNANJA** učencev, vajencev, dijakov in odraslih. Prevzel je pomembne organizacijske, tehnične, razvojne in analitične naloge pri maturi in drugih projektih povezanih z zunanjimi preverjanji.

Širil se je tudi prostorsko, od začetkov v prostorih Gradisa je deloval na različnih lokacijah, od leta 2001 deluje v poslovnih prostorih nekdanjega Saturnusa v ljubljanskih Mostah. Prvi direktor Rica med letoma 1993 in 1999 je bil dr. Sergij Gabršček, nasledil ga je dr. Darko Zupanc.

Sodelavce Rica spremljajo številne zgodbe, povezane z razvojem mature v treh desetletjih, ki so nastajale pod varstvom vsem maturantom dobro poznane **SOVE – SIMBOLA MODROSTI**.

“Znanje je moč”
je v 16. stoletju zapisal
filozof Francis Bacon
est potentia Scientia

Scientia
est potentia
Francis Bacon
1561 1626

Tako kot na zakonodaji temelji celoten sistem vzgoje in izobraževanja, je tudi matura določena z **ZAKONOM O MATURI** (2003), pravila in postopki izvajanja mature pa so zapisani v **PRAVILNIKU O SPLOŠNI MATURI**, **PRAVILNIKU O POKLICNI MATURI** in drugih podzakonskih aktih.

Za **USPEŠNO OPRAVLJENO SPLOŠNO MATURO** in poklicno maturo so odgovorni **STROKOVNI ORGANI ZUNAJ IN ZNOTRAJ ŠOLE**. Poleg Državnega izpitnega centra – Ric, državnih komisij za splošno in poklicno maturo in državnih predmetnih komisij pri splošni in poklicni maturi, ki so organi zunaj šole, so za izvedbo obojne mature pomembne šolske komisije (šolska maturitetna komisija in šolske izpitne komisije), ki delujejo znotraj šole. Na začetku vnovičnega uvajanja mature je bila vidna vloga Zavoda Republike Slovenije za šolstvo in Centra za poklicno izobraževanje. Pomembno sta pripomogla k organizaciji izobraževanja učiteljev, dajanju mnenj k predmetim izpitnim katalogom ter pri razvoju drugega in četrtega predmeta poklicne mature.

VLOGA UČITELJEV pri maturi je izjemno pomembna, saj poučujejo dijake v procesu izobraževanja in jih **PRIPELJEJO DO MATURE**, znanje maturantov ocenjujejo kot zunanji ocenjevalci izpitnih pol in kot notranji ocenjevalci na šoli (za t. i. interni oz. notranji del izpitov), rešujejo ugovore in pritožbe. Za uspešno izvedbo mature vsako leto skrbi več kakor tisoč **OCENJEVALCEV**.

Matura v Sloveniji in Državni izpitni center kot strokovna izpitna organizacija sta že v prvem desetletju postala znana tudi zunaj državnih meja, v strokovnih virih sta bila navedena kot **PRIMER DOBRE PRAKSE PRI VPSELJAVI IZPITNEGA SISTEMA** v izobraževalni sistem države.

Scientia est potentia – Znanje je moč,
misel filozofa Francisa Bacona iz 16. stoletja,
ena od pomembnih misli slovenske mature, Ric.
Seja ŠMK – Šolske maturitetne komisije, 30. maj 2020,
hrani Gimnazija Škofja Loka.

NA ZAČETKU uvajanja nove mature sta bila vpeljana **MATURA IN ZAKLJUČNI IZPIT**. Zaključni izpit naj bi izbrali tisti, ki bi se odločili za delo ali za študij na višji ali visoki strokovni šoli, ne pa na univerzi. V nadaljnjem razvoju so leta **2002** prvi maturanti in maturantke opravljali **POKLICNO MATURO**.

Zakon o maturi (2003) je dotedanjo maturo poimenoval **SPLOŠNA MATURA** in **POKLICNA MATURA**. Razlika je v tem, da je pri splošni maturi **PET PREDMETOV**, pri poklicni pa so **ŠTIRJE**, ter da **SPLOŠNA MATURA OMOGOČA VPIS V VSE ŠTUDIJSKE PROGRAME**, tudi univerzitetne, **POKLICNA PA LE V VIŠJEŠOLSKE IN VISOKOŠOLSKE**. Vendar pa je vpis z opravljeno poklicno maturo možen v številne univerzitetne programe tudi ob opravljenem **IZPITU IZ DODATNEGA PREDMETA** pri splošni maturi. Tako je posebnost poklicne mature v tem, da daje kandidatom **DVOJNO KVALIFIKACIJO**: kot zaključek izobraževanja daje možnost za opravljanje dela in zaposlitev na izbranem strokovnem področju, omogoča pa tudi nadaljnje izobraževanje.

POKLICNI MATURANTI SO ZELO HETEROGENI, kandidati se na poklicno maturo lahko prijavijo po končanem 4. (5.) letniku srednje tehniške ali druge strokovne šole, po končanem 2. letniku izobraževanja v poklicno-tehniški šoli ter po končanem letniku izobraževanja v okviru poklicnega tečaja. S temi različnimi potmi je povezano **RAZLIČNO ZNANJE KANDIDATOV**, prav tako je med kandidati za poklicno maturo razmeroma **VISOK DELEŽ ODRASLIH UDELEŽENCEV**, ki v nekaterih oblikah oziroma vrstah izobraževanja celo prevladujejo. Značilnost poklicne mature je še **VELIKA RAZNOVRSTNOST PREDMETOV** in načinov izvajanja posameznih izpitnih enot. Dva izmed predmetov na poklicni maturi sta splošnoizobraževalna, dva pa strokovna, od katerih eden pomeni tudi preizkus praktične poklicne usposobljenosti.

Zaradi vseh naštetih posebnosti sta **PRIPRAVA IN IZVEDBA POKLICNE MATURE** bistveno bolj **KOMPLEKSNA NALOGA**.

Šifra kandidata

Zavod Republike Slovenije za šolstvo

POKLICNA MATURA

6. junij 2002

MATEMATIKA

Čas reševanja je 120 minut brez odmora.

Dovoljeni pripomočki:

nalivno pero ali kemični svinčnik, svinčnik, radirka, žepno računalno brez grafičnega zaslona in brez možnosti simbolnega računanja, šestilo, trikotnik(geotrikotnik), ravnilo in kotomer.

V izpitno polo so vloženi ocenjevalni obrazec in dva konceptna lista.

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila. Ne obračajte strani in ne začinjate reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

- Prilepite oziroma vpišite svojo šifro na označeno mesto zgoraj na tej strani in na ocenjevalni obrazec.
- Izpitna pola ima dva dela. Število točk, ki jih lahko dobite za posamezne naloge, je navedeno v izpitni poli.
- V prvem delu rešite vseh 9 nalog.
- V drugem delu izmed treh nalog izberite in rešite dve.
- Pišite z nalivnim peresom ali kemičnim svinčnikom. Če se zmotite, napisano prečrtajte.
- Grafe funkcij, geometrijske skice in risbe narišite s svinčnikom.
- Izdelek naj bo pregleden in čitljiv.
- Pot reševanja mora biti od začetka do rezultata jasno in korektno predstavljena, z vsemi vmesnimi sklepi in računi.

Na 3. in 4. strani so formule. Morda si boste s katero pomagali pri reševanju nalog.

Naloge z nejasnimi in nečitljivimi rešitvami bodo ovrednotene z nič (0) točkami. Če ste nalogo rešili na več načinov, nedvoumno označite, katero rešitev naj ocenjevalec točkuje.

Ocenjevalci ne bodo pregledovali konceptnih listov. Vsako nalogo skrbno preberite. Rešujte premišljeno. Zaupajte vase in v svoje sposobnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Izpitna pola ima 20 strani, od tega sta 2. in 20. stran prazni.

Prve izpitne pole za poklicno maturo, matematika,
6. junij 2002, Ric.

POKLICNA MATURA se je pri razvoju in implementaciji vseh etap, potrebnih za izpeljavo tega kompleksnega projekta, v dobrih dveh desetletjih **IZPOPOLNJEVALA** in **DOGRAJEVALA**. Pri tem je sodelovala množica strokovnjakov z različnih področij. Na začetku so odpravili nekaj pomanjkljivosti pri informiranju šol in pravočasnem posredovanju informacij, velik izziv pa je prineslo **OBDOBJE PANDEMIJE**, saj so bile potrebne **PRILAGODITVE** in nove oblike delovanja ob pomoči **TEHNOLOGIJE** in **DIGITALIZACIJE**.

Vlada Republike Slovenije je za posebne izzive, ki so bili premagani, podelila tako državni komisiji za poklicno kot za splošno matura in Državnemu izpitnemu centru **SPOMINSKI ZNAK ZA POŽRTVOVALNOST**. Posebna skrb nekaterih strokovnjakov je bila namenjena **POUDARJANJU VLOGE IN POMENA POKLICNE MATURE** pri nadaljnjem razvoju šolstva.

Tako je dr. Zdenko Medveš, prvi predsednik državne komisije za poklicno matura, opozarjal, da pomeni poklicna matura za strokovne šole in vse absolvente pomembno spodbudo za zdravo tekmovalnost, **BOLJŠO KAKOVOST IN TRAJNOST ZNANJA**. To omogoča uresničenje enega od temeljnih načel razvoja šolstva, kot se zanj zavzema sodobni svet: da daje šolski sistem prebivalstvu na izbiro različne izobraževalne programe in poti, ki vodijo do primerljive kakovosti, in da se **PO NAČELIH VSEŽIVLJENJSKEGA UČENJA** ponujajo vse možnosti za **DOSEGANJE ODLIČNOSTI V ZNANJU** ter odpirajo poti v uspešno nadaljevanje šolanja.

Poklicna matura je **POMEMBEN DEJAVNIK RASTI KAKOVOSTI** v srednjem strokovnem izobraževanju, v nacionalnem merilu pa pripomore k dvigu izobrazbe.

Poklicna matura v Slovenski Bistrici, 2012, fotografijo hrani Ljudska univerza Slovenska Bistrica.
Maturanti smeri gradbeni tehnik pri 4. predmetu poklicne mature izdelajo maketo, 2023, SGGOŠ Ljubljana, spletni vir: sggos.si/2023/08

»Maturó smo v tistih junijskih dneh leta 1995 doživljali kot najtežji mlinski kamen za vratom,« je v spominih zapisala maturantka. Tudi snovalci in organizatorji nove mature so občutili **TEŽO ODGOVORNOSTI** pri izpeljavi tako pomembnega projekta. Poudarjali so, da vnovična uvedba mature ni le obnovitev splošnega **ZRELOSTNEGA IZPITA**, njegova posodobitev je **PREIZKUS ZRELOSTI ZA ŠTUDIJ** in obogatitev z novimi oblikami, vsebinami in cilji. Na začetku uvajanja je matura **ZA DIJAKE IN STARŠE** pomenila neko **NEZNANO IN STRAH ZBUJAJOČO NEGOTOVOST**.

Prvo desetletje je bilo zato povezano s trdim delom pri odpravi neznank in reševanju zagat ter **RAZVOJU V OBVLADLJIV IN PREGLEDEN SISTEM**. Med pomembnimi prvimi velikimi nalogami je bila priprava in izdaja **33 PREDMETNIH IZPITNIH KATALOGOV**. Tako katalogi kot maturitetni izpiti morajo biti skladni z vsemi veljavnimi šolskimi predpisi in učnimi načrti za posamezen maturitetni predmet, kar je izziv pri pripravi tudi za vsa naslednja obdobja.

Pomemben korak v razvoju mature je bil narejen leta **2002** z **LOČITVIJO** in nadaljnjo razvojno potjo **SPLOŠNE IN POKLICNE MATURE**. Pri obeh se je **ŠIRIL SEZNAM IZBIRNIH PREDMETOV**, večalo se je število predmetov z internimi ocenami, **STANDARDIZIRALI SO SE TIPI IZPITNIH NALOG**, pripravljale so se čedalje natančnejše analize mature. Sočasno s temi spremembami so se gradila in dopolnjevala maturitetna pravila, leta **2003 JE BIL SPREJET KROVNI ZAKON O MATURI**.

V Sloveniji se kot mednarodno priznan izobraževalni program izvaja tudi **MEDNARODNA MATURA** (International Baccalaureate – **IBO**), ki omogoča lažji vpis na številne **UGLEDNE UNIVERZE PO SVETU**. Po zakonu o gimnazijah je **ENAKOVREDNA SPLOŠNI MATURI**, program se izvaja enakovredno v slovenskem in angleškem jeziku. Poteka na šolah, ki so pridobile potrditev programa: Gimnaziji Bežigrad, Ljubljana, II. gimnaziji Maribor, Gimnaziji Kranj, Gimnaziji Novo mesto.

V 30 letih se je tudi **MATURA DIGITALIZIRALA** in ravno **TEHNIČNE NOVOSTI** so prinesle najvidnejše spremembe. Informacije za dijake so se s papirja vse bolj selile na **SPLET**, tako sta bila olajšana izvedba izpitov in spremljanje rezultatov. Ric je uvedel **ELEKTRONSKI VPOGLEDE** v rezultate prek spleta in **DIGITALNO VLAGANJE UGOVORA NA OCENE**.

Od leta **2006 OBISK SPLETNE STRANI RIC JULIJA NARASTE**, saj dijaki **REZULTATE MATURE PREK SPLETA** lahko izvedo že zgodaj zjutraj. Tako ni nič več dolgih vrst pred oglasno desko na šoli, kjer so dijaki nestrpno iskali svoje ime na seznamu med uspešno opravljenimi, ampak lahko poiščejo svoj rezultat prek mobilnih naprav daleč stran od šole.

IZRAZITE SPREMEMBE so uvedli pri **IZVEDBI SLUŠNEGA DELA MATURE** – pri jezikih. Od oddajanja prek radijskih sprejemnikov in poslušanja besedila na CD-ju do predvajanja prek računalniških programov. **NAJBOLJ STRESEN DAN MATURE JE BIL SLUŠNI DEL** angleščine, saj se je skoraj vsako leto kaj zapletlo. Zaplet je bil celo takšen, da je moral **HELIKOPTER ZARADI MOTENJ RADIJSKIH FREKVENČ SPREMENITI SMER**.

Ric je učiteljem omogočil dostop do **SPLETNE BANKE ODPISANIH MATURITETNIH NALOG**. Šolam je na voljo tudi računalniški uporabniški program **ORKA**, s katerim lahko analizirajo in primerjajo uspeh dijakov svoje šole z državnim povprečjem. Leta 2018 so se na izpitnih polah poleg črtnih kod začele uporabljati tudi **QR-KODE**. Postopoma se je uvajalo **ELEKTRONSKO OCENJEVANJE**.

PANDEMIJA COVIDA-19 je močno zarezala v šolski sistem in izvedbo mature, s številnimi izzivi je zaznamovala celotno generacijo **2020** in **2021**. V prilagojeno izvedbo izpitov splošne in poklicne mature je bilo vložena veliko truda, digitalizacija je postala še bolj intenzivna.

Zaradi zaprtja šol so se dijaki pripravljali na maturo prek spletnih učilnic in videokonferenc. Pisni izpiti so potekali ob upoštevanju strogih higienskih ukrepov. Organizacija in distribucija izpitov sta bili zahtevni zaradi omejitve gibanja in potreb po zagotavljanju varnosti. Dijaki, ki so bili v času mature v karanteni ali okuženi, so imeli možnost opravljati izpit v dodatnih terminih.

Razviti sta bili nova spletna aplikacija za **E-VPOGLED** in nadgradnja spletne aplikacije za **E-UGOVORE**. Zahtevnim izzivom so se učitelji in dijaki prilagodili, bilo je veliko negotovosti in stresa, a na koncu jim je uspelo, uspešno so izpeljali maturo.

*»Kljub epidemiji se nam je uspelo dobro pripraviti na maturo.«
»Zaradi pandemije je bila matura letos posebna. Priprave so bile otežene, vendar sem bil zadovoljen z rezultati. Pisni del iz angleščine je bil najlažji.«*

Nam bo uspelo?,
matura 2007, Gimnazija Bežigrad,
Fotodokumentacija Dela, foto: Jure Eržen.
Matura v času covida,
Gimnazija Brežice, 2020, fotografijo hrani Gimnazija Brežice.

»Iz mature delamo **DRUŽBENI MIT**.« je večkrat slišana kritična misel ob ponovni uvedbi iz mature. Potem ko je bila matura pred desetletji **PREGNANA IZ ŠOLSTVA** in nato z mnogimi napori **PONOVRNO VZPOSTAVLJENA**, je bila pogosto na tnalu razprav in razmislekov. Osti kritičnih misli so bile najbolj številne in ostro zašiljene ob uvajanju in v prvem desetletju nove mature v samostojni Sloveniji, kritike so bile pogoste tudi v zahtevnem obdobju med pandemijo covida v letih 2020 in 2021.

Ob snovanju mature so nekateri poudarjali, da je treba pri novi maturi **UPOŠTEVATI ŽE ZNANE REŠITVE IZ PRETEKLOSTI** in **PREMIŠLJENO UVAJATI RAZLIČNE NOVOSTI** po zgledu iz šolskih sistemov na zahodu. V Sloveniji se je uveljavil t. i. angleški model zunanje mature, ki so mu nekateri nasprotovali z bojznijo, da bi šolo utegnil spremeniti v »centralistično birokratsko mašinerijo«, pri tem pa bi pomembno ogrozili medčloveške odnose in s tem povezano vlogo učiteljstva in izobraževanja pri ustvarjanju kulturne, solidarne in civilizirane družbe.

MED KRITIKAMI MATURE je mogoče najti pomisli, da je vzrok **ODTUJENOSTI** in **PREOBREMENJENOSTI DIJAKOV** in **UČITELJEV**, da je pretiran poudarek na pisnih oblikah izražanja, da je matura le boj za točke, pouk se preveč podreja vplivu **STORILNOSTNO USMERJENE MATURE, IZPITNI FAKTOGRAFIJI**, da **NE SPODBUJA USTVARJALNIH, RAZISKOVALNIH PRISTOPOV** in **GLOBLJEGA RAZUMEVANJA** vsebin.

Kritičen pogled na maturo želi pripomoči k nadaljnjemu razvoju mature v smeri **PRIDOBIVANJA TRAJNEJŠEGA ZNANJA, ŠIROKE SPLOŠNE IZOBRAZBE** in **RAZGLEDANOSTI** ter **OSEBNE ZAVZETOSTI** za spoznavanje in reševanje problemov sodobnega sveta.

Zaskrbljeni maturant,
Gimnazija Jožeta Plečnika, Ljubljana, 2005, SŠM, fototeka.
Maturitetni izpit iz slovenščine,
7. maj 2011, Fotodokumentacija Dela, foto: Igor Zaplatil.

PRIČAKOVANJE – STRAH – SKRBI – NEPRESPANE NOČI – SOLZE – STISKA – TIŠINA – VRSTA KANDIDATOV PRED VRATI – SPRAŠEVANJE PRED MATURITETNO KOMISIJO, KI JE DRUGAČNO OD VSAKDANJEGA SPRAŠEVANJA – IN NA KONCU OLAJŠANJE IN PONOS.

Velika, magična, monumentalna in najpomembnejša beseda »MATURA« je začela spremljati in psihološko vznemirjati dijake in njihove starše že v prvem letniku srednje šole. Prava priprava pa se je začela zadnji dve leti in kar naenkrat je prišel maj in konec 4. letnika. Vsak je po svoje prenašal ta čas priprave – nekateri bolj umirjeno, kot nekaj samoumevnega, drugi so bili bolj vznemirjeni.

Po živahnem koncu šolskega leta je nastopilo obdobje intenzivnega učenja, dnevi in noči so bili pogosto prekratki, da bi lahko obnovili, ponovili vse, kar so si želeli. Starši so jih pri tem podpirali. Lekova domača lekarna je bila v teh dneh obvezen inventar v domu slehernega maturanta. Dnevi pisnih in ustnih maturitetnih izpitov so minili. In potem pričakovanje rezultatov. Muke čakanja na rezultate so se vlekle v dolgo vroče poletje.

Najhujši trenutek je bil dan, ko so maturanti dobili rezultate. Veselje, sreča, solze, le še ena stvar je bila pomembna, koliko točk, ali bo dovolj za zeleno fakulteto ... A nekaterim kljub vsemu ni uspelo in jih je čakal jesenski rok mature. Večina pa se jih je oddahnila – zrelostni izpit so prestali in odprla se jim je nova pot v življenju.

Težko breme mature,
Maribor, 2014, Fotodokumentacija Dela, foto: Tadej Regent.
Med pisanjem maturitetnega eseja iz slovenščine,
Gimnazija Bežigrad, 7. maj 2007, Fotodokumentacija Dela, foto: Jure Eržen.

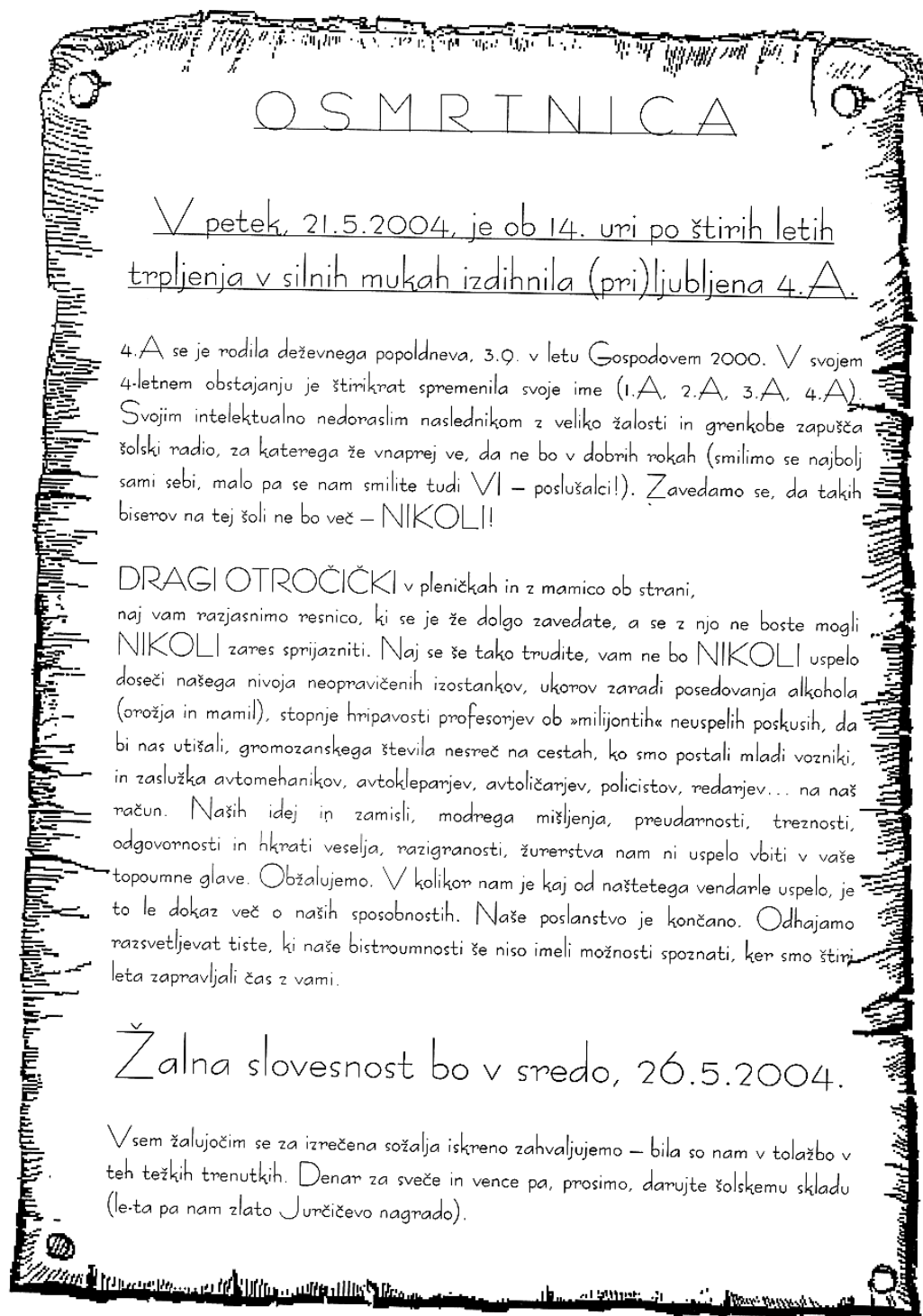
KAJ JE SIMBOL MATURE? Nekoč sta bila to **FRAK IN CILINDER**, kot del slovesne maturitetne oprave, dolga desetletja so bili simboli **RDEČ NAGELJ** na prsih maturanta in maturantke pa **MATURANTSKI KLJUČ**, enica, krsta, osmrtnica. In večna **HIMNA GAUDEAMUS**.

Vsi simboli izvirajo iz **BOGATE DEDIŠČINE MATURANTSKIH ŠEG**, navad in ritualov prehoda. S koncem srednješolskega izobraževanja se odpirajo nove življenjske poti. V toku družbenega razvoja so se **ŠEGE IN NAVADE SPREMINJALE**, nekatere so povsem zatonile, druge so se (pre)oblikovale na novo. Državni izpitni center je leta **1997 IZDAL KNJIGO** dr. Janeza Bogataja *Gaudeamus igitur: šege in navade maturantov na Slovenskem*, in sicer z namenom spoznavanja tega bogatega neformalnega dela maturantskega življenja in **KOT SPOMINSKO KNJIGO OB PRELOMNEM DOGODKU V ŽIVLJENJU MLADOSTNIKA**. Bogato in pestro zgodovino imajo predvsem šege in navade ob **SLOVESU OD ŠOLE IN PROFESORJEV**.

Ob vnovični uvedbi mature so se nekatere šege obudile ali pa na novo oblikovale. Na mnogih šolah je še v navadi **PREDAJA KLJUČA**, ponekod so jih v letu 1995 dali izdelati na novo. Ob **ŠALJIVIH, VČASIH KAR ZAHTEVNIH** in **NEIZPROSNIH PREIZKUSIH** maturanti ključ slovesno predajo naslednikom, tretjemu letniku. V letih pred pandemijo covid-a pa so bili obhodi maturantov po ulicah, predvsem v večjih mestih, pogosto preveč bučni in niso izražali posebne zrelosti maturantov.

Med zadnjim slovesom z **OBHODI PO ŠOLI**, v zabavnem programu in s simboličnimi darilci se maturanti poslovijo od profesorjev. **SLOVO** se strne le še s starodavno pesmijo, ki na vrhuncu radožive mladosti opominja na kratkost življenja: **GAUDEAMUS IGITUR – VESELIMO TOREJ SE!**

Razredna osmrtnica,
Gimnazija Josipa Jurčiča Ivančna Gorica, 2004, SŠM, fototeka.

MATURANTSKI IZLET je v preteklosti sodil na konec srednješolskega izobraževanja, pripravile so ga šole, večinoma po Jugoslaviji, vključeval je ogled znamenitosti ter druženje dijakov in profesorjev. Danes maturantski izlet organizirajo turistične agencije, destinacije pa so predvsem otok Krk, Grčija in Španija. Čeprav so ti izleti pogosto predmet razprav, so za mnoge še vedno **NEPOZABNA IZKUŠNJA**.

MATURANTSKI PLES je postal del prireditvene industrije in pogosto velja za prestižno stvar, poteka v **ELITNEJŠIH PROSTORIH**. **IZBIRA MATURANTSKE OBLEKE** je bila pomembna že v preteklosti, v zadnjih letih pa je večkrat povezana z vrhunsko modno znamko izdelave in s tem (pre)visoko ceno. Kljub temu se maturantski ples marsikje prelije v **PRISRČNO DRUŽENJE**, saj dijaki s svojim programom vanj vnesejo **MLADOSTNO IGRIVOST**. Medtem ko so simbol maturantskih plesov **VISOKE PETE** dekliških salonarjev, pa pete zagotovo vsaj na t. i. after partijih nadomestijo trendovske superge in sproščena oblačila.

MATURANTSKA PARADA PLESA se je **RAZVILA OB NOVI MATURI** v Sloveniji, vključuje množični ples četvorke maturantk in maturantov v **ENOTNIH MAJICAH** na melodijo Straussove operete *Netopir*, ki ga hkrati plešejo na določen dan v maju **NATANČNO OPOLDNE NA GLAVNIH ULICAH RAZLIČNIH SLOVENSКИH MEST**, pa tudi v drugih evropskih mestih. Uradni začetek maturantske parade plesa sega v leto **2001**, v organizaciji Plesne šole Urška (vodja Tomaž Ambrož), od 2006 še Plesne zveze Slovenije. Dogodek je bil večkrat **VPISAN V GUINNESSOVO KNJIGO REKORDOV**. Po prekinitvi zaradi pandemije se maturantska parada plesa v manjšem obsegu znova izvaja. Kljub nekaterim kritikam za številne maturante pomeni **ZADNJE SPROŠČENO PLESNO DRUŽENJE S SOŠOLCI** pred maturitetnimi izpiti.

Maturantski ples Gimnazije Celje – Center, 2004, SŠM, fototeka.
Maturantska parada plesa, Ljubljana, 21. maj 2004, SŠM, fototeka.

Življenje je polno presenečenj. Tudi dnevi mature prinašajo zgone in nezgode. Zdaj so smešne, takrat pa niso bile.

SRŠEN: V izpitni prostor prileti sršen, kroži nad glavami in zmoti koncentracijo dijakov. Dijaki ostanejo na mestu in v tišini, nadzorna učiteljica poskrbi za odstranitev nevarne žuželke. Pisanje se podaljša za pet minut.
(Gimnazija Franca Miklošiča Ljutomer, 2021).

ALARM: Pisni del izpita iz biologije, nenadoma se sproži javljalik požara. Na srečo je lažni alarm nastal zaradi poskusa pri vajah iz kemije v eni od učilnic. Učiteljica kemije nemudoma obvesti nadzorne učitelje, da izpiti nemoteno tečejo naprej.
(Gimnazija Nova Gorica, 2017).

CVILEČA LOKOMOTIVA: Ob šoli je železniška proga, ravno v trenutku pisanja izpitne pole 3 se po tiru zelo počasi pomika servisna lokomotiva in povzroča zelo glasne piskajoče zvoke kljub zaprtim oknom. Zmoti koncentracijo kandidatov, še posebej v prostoru, kjer izpit opravlja večina kandidatov s posebnimi potrebami.

KANALIZACIJA: Zaradi bližine železnice je na šoli leta veljal strah pred zvočnim posnetkom za angleščino, saj se posnetka ob prehajanju hrupnega tovornega vlaka ni dalo slišati. No, tistega dne ni bilo vlaka, a ko je potekala matura iz angleščine, so pred šolo potekala hrupna dela v zvezi z urejanjem kanalizacije. Zadnji hip pred predvajanjem posnetka je v razred 'priletel' podravnatelj z oznanilom, da se hitro prestavimo na drugo stran šole, kjer ni bilo tako hrupno.
(Gimnazija Vič, 2021)

ZAMUDA: Eden od kandidatov je zaspal na maturo iz matematike, bila je v soboto in ni imel prižgane budilke. Tako je med maturo priteknel v razred, še z zobnim aparatom 'marsovčkom' in vidno pretresen.

PROMETNI ZASTOJI: Prometna nesreča ravno na dan pisanja maturitetnega izpita. Pride do daljših zastojev prometa. Če je zamuda večja, se mnogi načrti lahko podrejo.

»Matura ni nikakršen zrelostni izpit, temveč le preizkus živcev. Raje sploh ne pomislim, kaj bi se zgodilo, če profesorica, ki nas je pazila pri pisnem izpitu iz španščine, ne bi opazila, da sem pozabila prilepiti svojo kodo in v polo vstaviti VSE 4 ocenjevalne liste. Ali pa, če bi se med popravljanjem razčlemb besedila pri slovenščini izgubil list, ki je že med samim preverjanjem grozeče poplesaval v poli. Na začetku pisanja sem bila namreč tako živčna, da nikakor nisem mogla lepo iztrgati lista z izhodiščnim besedilom in se je zato močno razrahljal tudi tisti, ki naj bi ostal trdno spet z ostalimi. Na koncu ure sem seveda prosila za lepilni trak, vendar mi profesor tega ni dovolil.«

(Zlata maturantka, Gimnazija Poljane, 2005)

»Mislim, da je bila najbolj uspešna za vse nas ustna matura iz slovenščine. Za vse ostale ustne izpite smo samo bili veseli, da je konec, po maturi iz slovenščine pa smo šli na pivo in se vsi pogovarjali o literaturi, kot da smo že stoletja strokovnjaki, ne glede na to, kaj nas je zanimalo. Od tistih, ki so šli na strojno, do filozofske, Fmfja in FDVja, za tisti dan smo bili vsi primerjalni književniki.«

(Svit Podgornik, Gimnazija Vič, matura 2021)

Veselje po podelitvi maturantskih spričeval,
Gimnazija Poljane, Ljubljana, 2022, Fotodokumentacija Dela, foto: Črt Piksi.
Prešerne maturantke,
Gimnazija Poljane, Ljubljana, 1996, SŠM, fototeka.

ZA VSAKEGA MATURANTA je njegova matura **POSEBNA SKUŠNJA** in **PREIZKUŠNJA**: koliko znanja je posameznik v letih izobraževanja pridobil, koliko si ga je zmožal zapomniti in, predvsem, kako je **ZNANJE V KLJUČNEM TRENUTKU ZNAL UPORABITI IN POKAZATI** na pravi način. Seveda, vse to ob stiskah in napetostih, zgrnjenih ob tako pomembnem izpitu, ki ima v rokah niti prihodnosti.

Tudi organizatorji mature se tega zavedajo, zato maturante bodri misel, zapisana na maturitetnih polah: »**ZAUPAJTE VASE IN V SVOJE SPOSOBNOSTI.**« Vsako leto žal nekaj posameznikom ne uspe, največji pa je delež maturantov, ki maturo opravijo s povprečnimi ali več kot povprečnimi rezultati. Vsako leto ob tem zasijejo tudi **ZLATI IN DIAMANTNI MATURANTI**, ki prejmejo maturitetno spričevalo s pohvalo – *suma cum laude*.

ZLATI MATURANTI so tisti, ki na **SPLOŠNI Maturi DOSEŽEJO VSAJ 30 TOČK** od 34 možnih ali na **POKLICNI Maturi 22 TOČK** od 23 možnih. **DIAMANTNI MATURANTI** dosežejo **VSE MOŽNE TOČKE**. Število zlatih in diamantnih maturantov se iz leta v leto nekoliko spreminja, njihovi dosežki pa so pogosto **IZHODIŠČE ZA USPEŠNE AKADEMSKE IN POKLICNE POTI**.

V treh desetletjih se je izoblikoval tudi tradicionalni **SLOVESNI SPREJEM ZA DIAMANTNE MATURANTE**, sprejmeta jih minister/ ministrica za vzgojo in izobraževanje in predsednik/ predsednica države.

V letu 2024 so si diamantni naziv na splošni, poklicni in mednarodni maturi pridobili skupaj 103 maturanti, ki so v spomin na pomemben življenjski dosežek iz rok predsednice države dr. Nataše Pirc Musar prejeli podobo **ZLATE SOVICE**.

In kaj nam pove statistika?

- Med **1850–1984** je maturo opravilo **110.118 MATURANTOV**.
- V **ZADNJIH 30 LETIH** skoraj še enkrat toliko – **227.263 MATURANTOV**.
- V **23 LETIH** je **POKLICNO MATURO**, naredilo **249.154 DIJAKOV**.

PRVO MATURO z zunanjim preverjanjem je leta **1995** naredilo skoraj **7200 MATURANTOV** oz. 91,18 % vseh, ki so opravljali maturo. Število maturantov se je nato povečevalo do leta 2002, ko so splošno maturo imeli le gimnazijci, dijaki drugih srednjih šol pa so prvič šolanje končali s poklicno maturo. A v naslednjih letih je število spet naraščalo, vse do leta **2006**, ko je **MATURO NAREDILO NAJVEČ DIJAKOV – 9265**. Nato je število začelo upadati, leta **2022** jih je bilo **NAJMANJ – 5796**.

Delež uspešnih dijakov na splošni maturi se giblje med 86 % in 93 %. Razmerje med spoloma je ves čas konstantno: **60 % DEKLET** in **40 % FANTOV**. Število šol, na katerih so dijaki opravljali maturo, se je gibalo med 116 šolami leta 1995 in 82 šolami leta 2024. **NAJMLAJŠI MATURANT** je bil star **16 LET IN 3 MESECE**, **NAJSTAREJŠI** pa **58 LET IN 1 MESEC**.

Leta **2002** je **13.841 DIJAKOV PRVIČ OPRAVLJALO POKLICNO MATURO**, 12.923 (93,4 %) jih je bilo uspešnih. Že naslednje leto jih je bilo od 14.868 uspešnih 13.978 (94 %). Sledimo postopnemu upadu, leta 2023 je od 9190 opravilo poklicno maturo 8458 dijakov (92 %). Razmerje po spolu je malenkost v korist fantov. **NAJMLAJŠI POKLICNI MATURANT** je bil star **15 LET IN 5 MESECEV**, **NAJSTAREJŠI** pa **65 LET IN 1 MESEC**.

Tradicionalni sprejem za diamantne maturante,
predsednica države dr. Nataša Pirc Musar, minister dr. Darjo Felda,
Brdo pri Kranju/Kongresni center Brdo, 2003,
spletni vir: gov.si/novice/2023-09-30
Zlata sovica, simbol modrosti,
darilo za diamantne maturantke in maturante.
Brdo pri Kranju/Kongresni center Brdo, 2024,
spletni vir: szksc.si/2024/10/08/

SPLOŠNA MATURA

leto opravili glasi

1995	7891	128
1996	8109	132
1997	8666	133
1998	9239	175
1999	9651	219
2000	9965	194
2001	10251	209
2002	9852	260
2003	9614	204
2004	10258	263
2005	10135	255
2006	10745	432
2007	10643	451
2008	10196	405
2009	10034	406
2010	9694	310
2011	9133	365
2012	8614	414
2013	8596	345
2014	8048	310
2015	7613	350
2016	7413	284
2017	6849	282
2018	6662	302
2019	6631	262
2020	6443	308
2021	6462	327
2022	6185	330
2023	6373	342
2024	6463	351

POKLICNA MATURA

leto opravili glasi

2002	12923	195
2003	13978	180
2004	13703	147
2005	13821	232
2006	13510	187
2007	12249	136
2008	11882	114
2009	11698	151
2010	11649	143
2011	11867	164
2012	11262	175
2013	10464	242
2014	9558	256
2015	9400	247
2016	9179	267
2017	9260	295
2018	9060	349
2019	9023	356
2020	8961	401
2021	9609	565
2022	8733	399
2023	8917	358
2024	8456	325

KRONOLOGIJA MATURE:

**175 LET MATURE NA
SLOVENSKIH TLEH
30 LET PONOVNE
UVEDBE MATURE**

Matura na Slovenskem izvira iz srednjeevropskega prostora (šolska reforma v Avstriji leta 1849) in je neločljivo povezana z razvojem gimnazij.

1849/1850 – PRVA MATURA = ZRELOSTNI IZPIT

1908 • **šolska reforma** (Marchetova reforma) – prenova mature

1913 • **prva matura v slovenščini** (knezoškofijska privatna gimnazija v Zavodu sv. Stanislava v Št. Vidu nad Ljubljano)

1958 • **reforma gimnazije**

1959 • **zadnjič izvedena matura »po starem«** (5 predmetov)

1960 • **prvič zaključni izpit**

1984 • **zadnjič zaključni izpit** (4 predmeti)

1960–1984 • zaključni izpit je večkrat spreminjal obseg in vsebino *pogovorno se je za zaključni izpit uporabljal izraz matura

1985 • šolo konča prva generacija, ki je dokončala šolanje brez mature ali zaključnega izpita

• **usmerjeno izobraževanje** (»usmerjenci«)

1985–1991 • **obdobje brez mature in brez zaključnih izpitov**

1991 • osamosvojitve Slovenije

1991 • **uvajanje zaključnih izpitov** (4 predmeti)

1993 • **ustanovljen Republiški izpitni center – Ric**, 1997 preimenovan v Državni izpitni center

1994 • **poskusna matura** na nekaterih srednjih šolah

1995 • **PRVA MATURA Z EKSTERNIM PREVERJANJEM ZNANJA**, zato imenovana tudi »eksterna matura« ali **ZAKLJUČNI IZPIT** (zaključek srednješolskega izobraževanja, za vse dijake, ki ne nadaljujejo študija na univerzi)

• Matura (primerjaj z maturo pred letom 1960, ki je tudi imela 5 predmetov)

1998 • v Slovenskem šolskem muzeju razstava in **ZBORNİK OD MATURE DO MATURE**

2002 • prva generacija dijakov in odraslih opravlja **POKLICNO MATURO** (4 predmeti, ne omogoča vpisa v univerzitetne programe razen ob dodatnem opravljenem predmetu iz splošne mature)

2003 • **ZAKON O MATURI**: dotodanja enotna matura je v njem poimenovana **splošna matura** in dodana je **poklicna matura**

2004 • 1. maj 2004 – Slovenija postane **ČLANICA EVROPSKE UNIJE**

2004/2005 • izpeljana **DESETA MATURA** po vrsti

• v Slovenskem šolskem muzeju ob tem **RAZSTAVA IN ZBORNİK MATURA X LET**

2006 • prvič si kandidati s pomočjo gesla lahko ogledajo rezultate mature **PREK SPLETA**

• začetek objavljanja vseh veljavnih predmetnih izpitnih katalogov splošne in poklicne mature na spletni strani Ric

2007 • postavljena je spletna stran za učitelje, **»E-RIC ZA UČITELJE«**

• začetek vsakoletnih posvetov za predsednike in tajnike šolskih maturitetnih komisij za splošno in poklicno maturo ter začetek usposabljanja za zunanje ocenjevalce pri maturitetnih izpitih

• **RAZVOJ NOVIH PROGRAMSKIH ORODIJ** za ugotavljanje dodane vrednosti doseženega znanja (ALAT, kasneje OrKa)

2008 • naraščati začnejo prijave poklicnih maturantov za opravljanje dodatnega predmeta splošne mature

• povečanje deleža kandidatov s posebnimi potrebami in namenska računalniška aplikacija za vnos podatkov

2009 • začetek pilotnega projekta elektronskega načina ocenjevanja (t. i. **E-OCENJEVANJE**)

• projekt ESS za umestitev izpitov iz angleščine v skupni evropski referenčni okvir (SEJO)

2011 • kandidati splošne mature prvič datum in uro vpogleda v izpitno dokumentacijo prejmejo prek spleta

• maturitetni in predmetni izpitni katalogi se ne izdajajo več v tiskani obliki

• razvoj področja **E-VREDNOTENJA**

2012 • nadaljnja digitalizacija postopka ugovora kandidatov na ocene pri splošni maturi

2013 • letno poročilo o splošni maturi prvič izide zgolj v elektronski obliki

• Ric povabljen v mednarodno mrežo raziskovalcev ICE

2014 • spletna aplikacija **E-BANKA** nalog za strokovne delavce v srednjih in osnovnih šolah (splošna matura 20, poklicna matura 4, NPZ 14 predmetov)

• uvajanje eksternosti pri drugem predmetu poklicne mature s postopnim imenovanjem novih predmetnih komisij

- zaključek petletnega projekta Orodje za analizo dosežkov ob zaključku srednje šole
- 2016** • začetek novih projektov programa za izvajanje evropske kohezijske politike 2014–2020 (ESS)
- 2017** • izdajanje certifikatov z evropsko ravno znanja tujega jezika (za kandidate od leta 2014 naprej)
 - uvajanja e-ocenjevanja pri splošni maturi
- 2018** • sistem oblikovanja in tiskanja izpitnih pol, ki prek sistema **ČRTNIH** in **QR-KOD** omogoča sledljivost pri izpitnih polah in posameznih straneh v polah
- 2020** in **2021** • pandemija covid, veliki izzivi pri izpeljavi mature, prilagoditve, povečana digitalizacija in informatizacija izvedbenih postopkov
- 2022** • vsi predmeti splošne mature so vključeni v e-ocenjevanje
- 2024** • prenova predpisov: **NOVI PRAVILNIK O POKLICNI Maturi**
 - **PRVIČ IZVEDEN SLUŠNI DEL PRI TUJEM JEZIKU** pri poklicni maturi
 - začetek barvnega tiska izpitnih pol na Ric
- 2025** • sprejeta **NOVELA ZAKONA O Maturi**
 - slovesna obeležba **30 LET** ponovne uvedbe in začetka centralno vodene mature v Sloveniji ter 175 let mature na slovenskih tleh, razstava *Matura kot čarobna palica*

»**ČASTITLJIVA Matura**«, ki je izviral iz leta 1849/1850 in je s spremembami trajala do reforme 1958 (kot zaključni izpit pa do usmerjenega izobraževanja 1985), je bila v letu 1994/1995 spet vpeljana: bila je obnovljena in evropsko posodobljena, prilagojena možnostim srednjega šolstva in potrebam slovenskih univerz. Matura pomeni dokončanje srednjega šolanja in je hkrati vstopnica za nadaljnji študij.

MOČ MATURE:

**V ROKAH DRŽI NITI
ŽIVLJENJA,
KO JE OPRAVLJENA,
NA ŠIROKO ODPIRA
NOVE, BREZMEJNE
POTI**

»MATURA – ZRELOSTNI IZPIT ZA DIJAKE, ŠOLO IN DRŽAVO« so zapisali v medijih ob prvi maturi leta 1995. Medtem ko je matura nekaj veljala za zrelostni izpit in nekakšno **INICIACIJO** na poti »med odrasle in odgovorne ljudi«, so zdaj opozarjali, da je matura, ki jo **NA TEMELJU STARODAVNE MATURE** obujajo v letu **1995, ZRELOSTNI IZPIT ZA VSE**, ne le za dijake, ampak tudi za njene pripravljavce, učitelje in šole, ki so se nenadoma začele zrcaliti v uspehu ali neuspehu svojih dijakov. Prav tako je bila matura pomembna tudi kot državni projekt.

Matura je zdaj bogatejša za **TRI DESETLETNE KROGE IZKUŠENJ**. Od začetne razvojne poti se je delo nadaljevalo, analiziralo, **IZPOPOLNJEVALO**. Poseben **PREIZKUS** je bil **ČAS PANDEMIJE**, ki je prinesel nekatere **PRILAGODITVE**, bil je predvsem nov odziv proti **DIGITALIZACIJI** in sprejemanju **TEHNOLOŠKIH NOVOSTI**. Hkrati pa se je vzbudilo tudi zavedanje o pomenu **MEDSEBOJNEGA SOCIALNEGA POVEZOVANJA**, o vlogi **SKUPNEGA DRUŽENJA V ŠOLSKIH KLOPEH**.

Pogled v preteklost ni namenjen le obujanju **SPOMINOV**, smisel je predvsem v **IZHODIŠČIH IN RAZMIŠLJANJU ZA PRIHODNOST**. Verjetno bo pri izvedbi mature v prihodnje pomembnih več stvari: še večje vključevanje **DIGITALNIH ORODIJ** pri opravljanju izpitov, **PRILAGODITEV PREDMETNIKA** glede na razvoj družbe in gospodarstva, večje upoštevanje **INTERDISCIPLINARNEGA ZNANJA, ŠIRINA IN OSEBNOSTNI RAZVOJ** posameznika. **MATURA ZAČENJA NOV KROG, KI BO SKLADNO Z RAZVOJEM DRUŽBE PRINAŠAL SPREMEMBE IN NOVOSTI**.

Radimo vas,

DA SPOMINE, FOTOGRAFIJE IN GRADIVO O Maturi
POŠLJETE NA:

PR@SOLSKIMUZEJ.SI

lo
ami

MAVODLA M
Partiro per
nastorta u
• Prilep
obrad
lupit
arbit
• V p
V d
Dop
Gu
se
V
H
w

SALINAS

EXHIBITION:

The Matura as a magic wand

THE MATURA, MAGIC AND A WAND – WHAT DO THEY HAVE IN COMMON?

The **Matura** is a maturity test that first set foot on Slovenian soil 175 years ago.

The **Wand** is a symbol of the authoritarian school of the past.

Magic evokes a sense of overwhelming beauty and mystery.

For a student, passing the matura exam is like a magic wand that opens the door to a world of new possibilities and boundless paths.

The exhibition highlights 30 years of the reintroduction of the Matura exam in Slovenia – from its beginnings, challenges and dilemmas to its development and successes that have shaped its meaning and role in the education system. The exhibition was conceived by Mag Marjetka Balkovec Debevec and Mateja Ribarič, curators of the Slovenian School Museum.

The exhibition *The Matura as a Magic Wand: 30 Years of the Reintroduction of the Matura Exam in Slovenia* symbolically reflects key developmental milestones in thirty thematic strands. The Matura has undergone various changes, from 1850, when the first grammar school graduates took the maturity test, to the abolition of the Matura in the mid-1980s in the era of career-oriented education. The modern Matura was reintroduced in independent Slovenia in 1995. In the exhibition, the story opens up an innovative reflection on the Matura as a test of maturity, drawing parallels with broader social developments, touching on the specific situation of the COVID epidemic and presenting the innovations of both the general and vocational Matura in the new era of digitalisation and technological progress. To the tune

of the eternal hymn *Gaudeamus*, the exhibition takes us back to a time of stress, a time of prom jokes and quadrilles. Since the matura is a special trial and test for every graduating student, reading the reflections takes us back to our own experience of the Matura. The exhibition concludes with statistics, a chronology from 1850 onwards and a look into the future.

SPATIAL CONCEPT AND DESIGN OF THE TRAVELLING EXHIBITION

The conceptual design of the travelling exhibition suggests a world that has moved from the analogue to the digital age. With luminous surfaces that change with the light in the room, encased in light but solid aluminium benches, it invites you to explore the content – like a learning process, like a step towards understanding. Like opening a book, like lifting the curtain from ignorance to understanding, and understanding is the basis for integration into society. The crumpled surfaces speak of the effort of learning – the repetitions, the doubts, the sleepless nights. The exhibition is temporary, a moment that passes, but its memory remains. Architecture of the exhibition: Jure Hrovat, Ana Kreč, Julia Koželj, svet vmes, d. o. o.

The exhibition's signature – the logo is based on a tight, bold linear typography that conveys determination, precision and academic authority. Its strong verticals symbolise overcoming obstacles along the way and deepening knowledge. The circle, as a symbol of perfection, marks the completed cycle of learning and the decades of the Matura. The successive growth of the three circles – three decades – in the sign emphasises the expansion of knowledge and the progress of the Matura system, while the series of three circles like dots at the end of the text indicates the continuation of the path after the Matura. Graphic design of the exhibition: Irena Gubanc.

The exhibition *The Matura as a Magic Wand: 30 Years of the Reintroduction of the Matura Exam in Slovenia* will be touring Slovenia in 2025. It will be opened for the first time in Brdo pri Kranju on 15 April 2025 as part of the anniversary celebrations.

SUMMARY

THE MATURA THROUGHOUT HISTORY

Torn between school tradition and the new demands of the times, the Matura has been going through turbulent times for 175 years, experiencing ups and downs. It is one of the most important life experiences for every secondary school student, marking the end of secondary school and acting as a ticket to university. In Slovenia, secondary school students first took the maturity exam in 1850 at the eight-class classical grammar schools in Ljubljana, Klagenfurt and Gorizia. At that time, they took the Matura exam in almost all subjects. The school reform of 1908 considerably reduced the scope of the examination. The Matura exam was also held at real schools, which allowed students to enter only technical and natural science faculties, and at teacher training colleges, but these students could not continue their studies after the Matura exam; they could only work as teachers in schools. The first Matura exam in Slovenian (and also in German) was held in 1908 at the real school in Idrija. The first Matura exam held entirely in the Slovenian language took place in 1913 at the diocesan gymnasium in Šentvid near Ljubljana. Until 1896, only boys were allowed to take the Matura exam, and only from then on were girls allowed to take it, although they were not allowed to continue their studies. The first female graduate, Medea Norsa, passed her Matura exam at the Koper Gymnasium in 1900. After 1870, however, girls would take the Matura exam at the women's teacher training college and allowed to work as teachers in schools.

In 1958, the eight-year classical gymnasium was abolished and a four-year gymnasium with a final examination was introduced. In 1980, the Career-oriented Education Act was passed and in 1985 the first students graduated from secondary school without a final examination.

WHY TORTURE STUDENTS WITH THE MATURA?

The Matura exam was driven out of schools as an elitist element of the gymnasium, but already during the period of career-oriented education, ideas for its reintroduction began to emerge. And not (only) to make life miserable for secondary school students. The story is more complex. It can be linked to wider social developments, upheavals and turning points. The year 1989, which in international history marks the fall of the Berlin Wall, brought an important decision on the reintroduction of the Matura exam in Slovenian secondary education.

In the new social conditions of the newly independent state of Slovenia, the final examination and the Matura exam were introduced, based on the tradition of the former Matura exam, with comparisons of Slovenian secondary education with education abroad and with new insights added. A trial Matura exam was held in 1994, and the first Matura exam with external examinations was held in 1995.

This external assessment of knowledge (hence the initial name "external Matura exam") was the main innovation of the new Matura exam, as a way of ensuring quality and transparency in education, comparable with the rest of the European area. Barcodes or codes were also introduced to ensure the protection of personal identity. The Matura exam has thus become a national examination, conducted under the same conditions for all candidates. The Matura is not a magic wand to solve all school problems, but it can contribute to improving education. It was introduced as a development project, to be adapted and improved according to new needs.

SOMETHING NEW IN EACH OF THE THREE DECADES

In the three decades since the Matura was reintroduced, Slovenia has seen a number of changes and innovations. In 2002, the general and the vocational Matura exams were separated, each with its own development path. Some schools also offer the International Baccalaureate (IBO) as an internationally

recognised educational programme. A framework law on the Matura exam was adopted in 2003.

Professional bodies both outside and inside the school are responsible for the successful completion of the Matura exam. Since its establishment in 1993, the National Examination Centre (originally called the Republican Examination Centre) has developed into a national development and research centre for external examinations. The National Education Institute, the Institute for Vocational Education and Training, the National Committee for the General Matura, the National Committee for the Vocational Matura, the national exam committees for the General and Vocational Matura and the school boards are also involved in the implementation of the Matura exam. Teachers play a key role throughout the entire Matura exam process, from teaching to assessment.

The COVID pandemic has cut deeply into the education system, shaping the implementation of the Matura exam in 2020 and 2021, further accelerating digitalisation, and highlighting the invaluable nature of socialising in the classroom.

There have been significant changes in the listening part of the Matura exam – in the language subjects. This part of the implementation has been particularly stressful, as the system has to work flawlessly throughout the country at the same time and has evolved from radio transmission and listening to the text on a CD to playback via computer programmes. But each decade has brought new technical and electronic advances in the way examinations are administered, results are monitored, appeals are lodged, and statistical analysis is carried out.

GAUDEAMUS IGITUR - SO LET US REJOICE

What is the symbol of the Matura exam? It used to be a tailcoat and a cylinder as part of the graduation ceremony outfit, and for decades it was the following symbols: the red carnation on the graduate's chest and also the graduation key, the number one, the coffin, the obituary. And the eternal hymn Gaudeamus.

The rich heritage of Matura customs, habits and rites of passage has been changing, with some customs disappearing altogether and others being (re)shaped. There have also been changes to the graduation trips and graduation balls. Since 2001, Slovenia has had a Matura dance parade: a mass quadrille dance of graduating students, which was halted during the pandemic and is gradually being re-established.

“We are turning the Matura into a social myth,” is a criticism often heard at graduation. It is blamed for causing stress, alienation and overwork among students and teachers. The aspiration for education in the future is therefore primarily for the acquisition of more lasting knowledge and personal commitment to understanding and solving the problems of the modern world.

Over the past 30 years, 227,263 graduates have passed the General Matura exam and since 2002, 249,154 graduates have passed the Vocational Matura exam. This brings the total number of graduates to almost 500,000 – which means so many challenges, so much anxiety and so much success at the same time. Those who achieve the highest scores and become gold and diamond graduates are especially happy. There are as many unique memories of the Matura exam as there are graduates. If the thoughts before passing the Matura exam are very critical, the successful completion of the maturity exam is usually a different, brighter picture. Passing the Matura opens up new paths in life.

MATURA KOT ČAROBNA PALICA:

30 let ponovne uvedbe mature v Sloveniji

Katalog občasne potujoče razstave Slovenskega šolskega muzeja

Uredila: mag. Marjetka Balkovec Debevec

Avtorici razstave in kataloga: mag. Marjetka Balkovec Debevec in Mateja Ribarič, Slovenski šolski muzej

Arhitektura razstave: Jure Hrovat, Ana Kreč, Julia Koželj, svet vmes, d. o. o.

Grafična oprema razstave in kataloga: Irena Gubanc

Lektoriranje: Martina Oberman Žnidarčič

Prevod: Alenka Ropret

Promocija in koordinacija gostovanj razstave: Andreja Cigale, Slovenski šolski muzej

Sodelovanje pri razstavi: Ksenija Guzej, Gregor Gartner, Matic Intihar, Slovenski šolski muzej

Sodelovanje pri pripravi razstave: Polona Papler in Marija Prelovšek, Državni izpitni center

Organizacija razstave: Slovenski šolski muzej, zanj mag. Stane Okoliš in Državni izpitni center – Ric, zanj dr. Darko Zupanc

Tisk: Dušan Stepančič s.p.

Naklada: 200 izvodov

Izdal in založil: Slovenski šolski muzej, zanj mag. Stane Okoliš

Publikacija muzeja (katalog), št. 179

Ljubljana, februar 2026

Fotografija na naslovnici: Med pisanjem mature, Gimnazija Jožeta Plečnika Ljubljana, 2005, SŠM, fototeka.

Celostranske fotografije: Razstava Matura kot čarobna palica, Brdo pri Kranju, 15. april. 2025. Na dveh fotografijah sta arhitektki arhitekturnega biroja svet vmes, foto: STA, hrani SŠM, fototeka.

Razstava Matura kot čarobna palica, atrij uršulinskega samostana, Ljubljana, 21. 6. 2025, foto: Urška Boljkovac, SŠM, fototeka.

Razstavo je omogočilo Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje Republike Slovenije.

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE

THE MATURA AS A MAGIC WAND:

30 Years of the Reintroduction of the Matura Exam in Slovenia

Catalogue of the temporary traveling exhibition of the Slovenian School Museum

Editor: mag. Marjetka Balkovec Debevec

Authors of the exhibition and text: Mag Marjetka Balkovec Debevec and Mateja Ribarič, Slovenian School Museum

Architecture of the exhibition: Jure Hrovat, Ana Kreč, Julia Koželj, svet vmes, d. o. o.

Graphic design of the exhibition and catalogue: Irena Gubanc

Copy-editing: Martina Oberman Žnidarčič

Translations: Alenka Ropret

Promotion and coordination of the exhibition tour: Andreja Cigale, Slovenian School Museum

Participation in the exhibition: Ksenija Guzej, Gregor Gartner, Matic Intihar, Slovenian School Museum

Collaborators in the preparation of the exhibition: Polona Papler and Marija Prelovšek, National Examinations Centre

Exhibition organised by: Slovenski šolski muzej, represented by Mag Stane Okoliš and National Examinations Centre, represented by

Dr Darko Zupanc

Printed by: Dušan Stepančič s.p.

Print run: 200 copies

Issued and published by: Slovenian School Museum, represented by mag. Stane Okoliš

Museum Publication (Catalog), No. 179

Ljubljana, February 2026

Cover photo: Taking the Matura exam, Jože Plečnik Grammar School Ljubljana, 2005. SSM Photo Library. /Full-page photos: Matura as a Magic Wand exhibition, Brdo pri Kranju, 15 April 2025.

The two photographs show the architects of the architectural office svet vmes. Photo: STA, held at SSM Photo Library. /Matura as a Magic Wand exhibition, Atrium of the Ursuline Monastery, Ljubljana, 21 June 2025. Photo: Urška Boljkovac, SSM Photo Library.

The exhibition was made possible by the Slovenian Ministry of Education.

Vtisi obiskovalcev iz knjige vtisov razstave, hrani SŠM.

3.6

Izredno nam je bila vseč postavitev razstave in ta ideja se nam zdi zelo inovativna. Zavesi si predstavljamo kot vstop v novo življenje po opravljeni maturi.

Zanimiv vpogled v zrelostno preizkušnjo!

Želim vam še veliko uspešnih projektov, ki bodo bogatili slovenski izobraževalni prostor

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

373.5.091.27(497.4)(083.824)

BALKOVEC Debevec, Marjetka

Matura kot čarobna palica : 30 let ponovne uvedbe mature v Sloveniji : [katalog občasne potujoče razstave Slovenskega šolskega muzeja] = The Matura as a magic wand : 30 years of the reintroduction of the Matura exam in Slovenia : [catalogue of the temporary travelling exhibition of the Slovenian School Museum] / [uredila Marjetka Balkovec Debevec ; avtorici besedila Marjetka Balkovec Debevec in Mateja Ribarič ; prevod Alenka Ropret]. - Ljubljana : Slovenski šolski muzej = Slovenian School Museum, 2026. - (Publikacija muzeja / Slovenski šolski muzej ; št. 179)

ISBN 978-961-6764-31-5
COBISS.SI-ID 267541251

~ KAJ PA, ČE MATURA NI ČAROBNA PALICA?

~ VABILO K MATURI

~ MOJE IME SE SKRIVA V ČRTNI KODI

travil - a splošno

Slovenski
ŠOLSKI
MUZEJ